

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

5

Jaargang 95

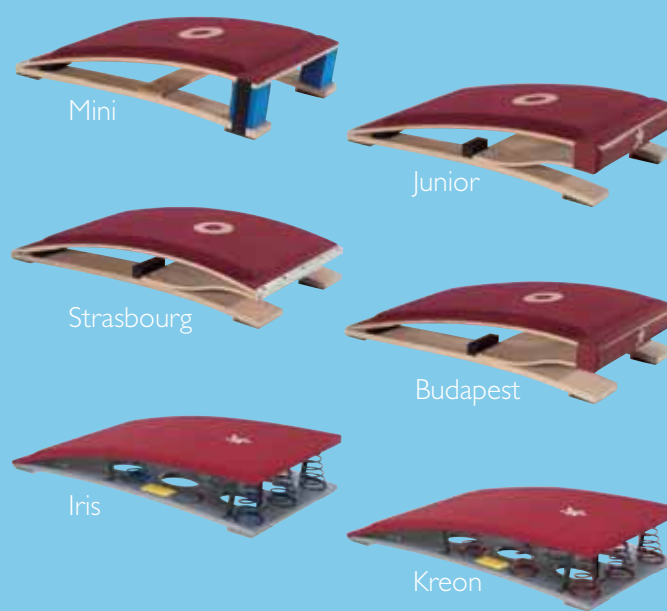
27 APRIL 2007

INITIATIEF IN DE WIJK
HET PEDAGOGISCH KLIMAAT
START CAMPAGNE 'DUBBEL 30'
CAO-ONTWIKKELINGEN IN DE BVE-SECTOR

JF-springplanken

Kinderen hebben een natuurlijke drijfveer om te bewegen en te springen. De JF-springplanken scheppen de voorwaarden om die uitdagingen aan te gaan. Janssen-Fritsen ontwikkelde een serie springplanken met elk een eigen veer karakteristiek. Pedagogisch en methodisch onderbouwd en aangepast aan het niveau van de leerling. Zo tillen JF-springplanken de leerlingen steeds naar een hoger niveau. Dat kan uiteindelijk uitmonden in het springen op eenzelfde plank als waarop Olympische kampioenen springen! Graag meer weten?

Bel 0492-530930.

www.janssen-fritsen.nl

janssen • fritsen
van educatie tot wereldprestatie

INHOUD

GEEN TOPIC

Sinds de laatste jaargangen staat per nummer van de *Lichamelijke Opvoeding* een topic centraal. Soms is het aanbod van artikelen groot en interessant, maar niet onder een bepaald topic plaatsbaar. In dit nummer de artikelen die we niet onder een topic hebben kunnen plaatsen maar die we wel graag onder de aandacht van de lezer willen brengen.

Vanaf nummer zes pakken we de volgorde van de topics weer op zoals gepubliceerd in LO 14 van 2006; LO 6 MBO, LO 7 Bewegingsstimulering, LO 8 Sportieve naschoolse opvang.

Overigens hebben we wel enkele artikelen die over hetzelfde onderwerp gaan: het pedagogisch klimaat. U krijgt uitgelegd wat daarvan het belang is en wat eronder wordt verstaan, waarna een voorbeeld volgt in *Social circus*.

0 6 | **HET BELANG VAN HET PEDAGOGISCH KLIMAAT** *Frank Jacobs en Anne Luderus*

0 9 | **SOCIAL CIRCUS** *Monique Hammink en Ruud Bosscher*

2 8 | **SOCIAL CIRCUS IN DE PRAKTIJK** *Monique Hammink en Ruud Bosscher*

EN VERDER

1 3 | Een gymzaal zonder dak / *Guus Klein Lankhorst*

1 6 | Fitmeter in Rotterdam / *Ivo Reuvers*

3 2 | Leuk leren leren / *Edwin Timmers*

3 6 | Nederlandse Gymnastrada in Eindhoven / *Pieter Matthijsse*

4 2 | 'Jongeren moeten plezier krijgen in bewegen' / *Nicole Mulders*

PRAKTIJK

2 0 | Tuintrampolinespringen / *Tjalling van den Bergen Martin van Wijk*

2 4 | Kanopolo, een jonge teamsport met toekomst! / *Sjoukje Berkhof*

2 8 | Social Circus in de praktijk / *Monique Hammink en Ruud Bosscher*

RUBRIEKEN

05 | Eerste pagina

18 | De IRP-praktijk

37 | Voorlichting advisering en scholing

37 | Afdelingen/Agenda

38 | Interview, Grethil Post

40 | Serie: Van mannenkracht tot vrouwenpracht

44 | Gelezen

46 | Laatste pagina

Basiscursus Motorische Remedial Teaching

Per september 2007 start de School of Human Movement & Sports (voorheen Calo) van Windesheim opnieuw de basiscursus MRT. De cursus richt zich op het omgaan met verschillen tussen leerlingen en het bieden van speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs. Aansluitend op uw eigen praktijk wil de cursus ondersteuning bieden in het opzetten en/of uitbouwen van MRT op uw eigen school. Met een bijeenkomst per maand en opdrachten in de eigen praktijk bieden we u de kans om uw kennis en ervaring met speciale leerlingenzorg in het bewegingsonderwijs uit te breiden.

Nieuwsgierig?

Werkt u in het (S)BO of het (S)VO en is dit wat u zoekt? Bel of mail voor meer informatie naar het Windesheim Informatiecentrum, tel. 038 - 4 699 699 of e-mail: info@windesheim.nl.

Voor een actueel overzicht van de scholingsmogelijkheden betreffende de nieuwe lessenreeks Bewegen Samen Regelen zie www.bewegensamenregelen.nl.

Meer informatie:

www.windesheim.nl

Windesheim

het gebeurt op windesheim

Lancyr Elswout
assurantiën & financiën

**Collectief
ziektekosten**

**KVLO
pakket
polis**

[• auto • woonhuis
• aansprakelijkheid
• caravan • doorlopende
reis • etc, etc.]

Met hoge kortingen voor KVLO-leden • Ga naar: www.KVLOverzekerings.nl

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

 avéro | **achmea**

Lancyr Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

COLOFON

Redactie:
Hans Dijkhoff (hoofdredacteur)
Jacqueline Tangelder (redactie-medewerkster)
Redactieraad:
Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Henk Breukelman, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake.
Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl
Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten)
Handelsadvertenties: Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com
www.bureauvanvliet.com
Verschijningsdata 2007: 19 jan., 9 feb., 2 maart, 30 maart, 27 april, 18 mei, 15 juni, 6 juli, 24 aug., 14 sep., 5 okt., 26 okt., 16 nov., 7 dec.
Druk:
Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 052 285 5111.
Vormgeving: FIZZ new media solutions, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 052 224 6162.
DTP: Marleen van Dokkumburg, Drukkerij Giethoorn Ten Brink.
Aanbieder en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben.
Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur.
Dagelijks bestuur KVLO: G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl
Ledenadministratie: abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 691 2810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl site: www.kvlo.nl
Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie
ISSN-nummer: 0024-2810 Telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847.
Secretariaat Thomas Groepering: Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 041 633 3022, e-mail: fred.huijboom@wxs.nl
Bezoekadres: Zinzendorfflaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl
De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur 030 693 7678

AFSCHEID ALBERT BUISMAN

SPORTPEDAGOGIEK ALS BELANGEN-BEHARTIGING?

Met deze ondertitel van zijn afscheidscollege heeft dr. Albert Buisman op 22 maart afscheid genomen van de Faculteit Pedagogiek van de Universiteit Utrecht. De hoofdtitel van zijn college luidde: 'Het kind in de sport en het bewegingsonderwijs'. Dit afscheidscollege maakte onderdeel uit van een symposium dat ter ere van Albert Buisman werd georganiseerd en dat bestond uit inleidingen en workshops van medewerkers en afgestudeerden van de Utrechtse Universiteit en in het bijzonder van de 'miniafdeling sportpedagogiek'. Buisman was in de afgelopen 40 jaar student en medewerker van de faculteit pedagogiek, met als bijzonder aandachtsgebied de sportpedagogiek. In die jaren heeft hij zich ontwikkeld tot een markante sportpedagoog, die het debat met overheid en de sportorganisaties vele malen heeft gezocht. Jaarlijks heeft een aantal afgestudeerden van ALO's hun studie voortgezet met de studie pedagogiek in Utrecht bij Albert Buisman.

Deze afdeling sportpedagogiek staat in de traditie van de Utrechtse school van Langeveld.

Kenmerk van deze wetenschappelijke aanpak is haar betrokkenheid op de praktijk van opvoeding en onderwijs. Buisman begint zijn afscheidcollege met het volgende citaat van zijn leermeester Langeveld: 'De Pedagogiek is een wetenschap, welke haar object niet slechts wil kennen om te weten hoe de dingen zijn, ze wil - wat ze bestudeert - leren kennen om te weten hoe gehandeld moet worden'.

Buisman zelf formuleert de kernvraag voor de sportpedagogiek als volgt: 'Hoe worden in de sport de belangen van kinderen en

jongeren behartigd? En hoe kan sportpedagogiek in haar onderzoek, theorievorming en advisering bijdrage tot een betere situatie van kinderen in de sport?'.

Deze centrale vraag wordt uitgewerkt in een viertal aspecten:

- 1 *Leefwereldoriëntatie*. In welke leefwereld bevindt zich het kind? Is die (sport)wereld veilig en kan het kind daar een gelukkige kindertijd doorbrengen?
- 2 *Ontwikkelingsoriëntatie*. Is er besef dat kinderen en jongeren verschillende ontwikkelingsfasen doorlopen, of is er sprake van dat het kind in de ontwikkeling voortdurend wordt opgeduwd?
- 3 *Doeloriëntatie*. Vindt er een open discussie plaats over de opvoedingsdoelen waarin het kind in toenemende mate zelf ook participeert?
- 4 *Kwaliteit van sfeer en relatie*. Is er sprake van wederzijds vertrouwen, waarbij het kind ook het gevoel heeft dat zijn of haar belang door de leiding ook behartigd worden? Is er een zekere zelfkritiek bij het pedagogisch systeem?

Met behulp van dit analysekader hebben Albert Buisman en zijn studenten en medewerkers in de afgelopen jaren vele onderzoeken naar de kindgerichtheid van jeugdsport vorm gegeven. Voor velen zal de naam van Albert Buisman ongetwijfeld verbonden blijven aan het moeilijk kort te omschrijven begrip 'fair play'. Volgens Buisman moet steeds de vraag gesteld worden in hoeverre sport of sportbeleid fair is, dat wil zeggen aangepast is of kan worden aan de maat, mogelijkheden en interesses, van het kind. Daarbij komen fundamentele kenmerken van sport zoals competitie, winnen en verliezen, regelhantering en de scheiding van jongens en meisjes ter sprake.

Tijdens zijn afscheidscollege analyseert hij zo nog één keer het overheidsbeleid, neergelegd in de nota 'Tijd voor sport'. En komt tot de conclusie: 'Hoewel de impact van het voorgestane beleid op kinderen groot is, worden beleidsdoelen nauwelijks verbonden met de betekenisverlening van de jeugd. Betekenissen als je veilig voelen, plezier in sport en bewegen en zelf keuzes kunnen maken, raken daarbij volledig ondergesneeuwd'.

Een kritisch geluid dat we in de toekomst zullen missen. Laten we hopen dat de sportpedagogiek, op deze wijze beoefend, ook in de toekomst een plek kan blijven houden in Utrecht.

EEERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

HET BELANG VAN HET PEDAGOGISCH KLIMAAT VAN HET BEWEGINGSONDERWIJS

Bij het bezoek aan een basisschool in Den Haag, viel op dat in de les LO een 'sfeer' hing waar kinderen elkaar respecteren, waarin kinderen fouten durven te maken, waarin ze als vanzelfsprekend elkaar stimuleren, waardering naar elkaar uitspreken en helpen waar dat nodig is. Is dit nu een 'sfeer' waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen? Dit bezoek was de aanleiding om ons verder te gaan verdiepen in wat nu die 'sfeer' is, wat het belang ervan is voor de ontwikkeling van kinderen en hoe je die 'sfeer' kunt analyseren en beïnvloeden.

Door: Frank Jacobs en Anne Ludéus

Vanwege de omvang van dit artikel is het gesplitst in twee delen. Deel 1 omvat de begripsverheldering en geeft het belang aan van het pedagogisch klimaat in het onderwijs. Deel 2 start met het analysekader voor het pedagogisch klimaat. Vervolgens worden mogelijkheden voor de docent weergegeven om het pedagogisch klimaat te beïnvloeden.

Allereerst is het nodig het begrip pedagogisch klimaat duidelijk te omschrijven. Daarna geven we een legitimering van het pedagogisch klimaat als onderdeel van het lesvoorbereidingsformulier op de Halo. Na de omschrijving wordt ingegaan op de rol die het pedagogisch klimaat speelt in het doel van het (bewegings)onderwijs. Vervolgens zal er voor de docent een analysekader geschetst worden om dit klimaat in kaart te brengen. Met de resultaten van de analyse krijgt de docent een beeld ten aanzien van de situatie van het pedagogisch klimaat van een klas. Als de analyse hiervan dusdanig is dat verbetering wenselijk is dan moet er voor de docent 'een instrument' voorhanden zijn waarmee hij dat pedagogisch klimaat kan beïnvloeden, kan bevorderen. Met de weergave van het instrument komen we tot een afsluiting van het artikel.

HET PEDAGOGISCH KLIMAAT

De begripsverheldering start met een betekenis van het begrip het pedagogisch klimaat, gevolgd door een exemplarische opsomming van citaten betreffende het peda-

gogisch klimaat. Aan de hand van beide wordt er naar een overeenkomst met het pedagogisch klimaat gezocht (overeenkomst in betekenis, omschrijving).

Pedagogisch

Het begrip 'pedagogisch klimaat' bestaat uit twee delen. Met pedagogisch wordt volgens de Van Dale 'opvoedkundig' bedoeld (1999). Dus kundig (goed) ten aanzien van de opvoeding. Het doel van opvoeding volgens Hoogveld (1951) is de onvolwassen mens te helpen hem bekwaam te maken zelfstandig zijn levenstaak te volbrengen. Leenders en Veugeliers (2004) menen dat de opvoeding zorg moet dragen voor waardestimulering en waardecommunicatie om te komen tot de vorming van kritisch-democratische burgers. Zij zien de vorming daarvan als doel van de opvoeding. Deze omschrijving geeft meer houvast in vergelijking met de term levenstaak van Hoogveld. Zij omschrijven namelijk het begrip levenstaak als het zijn als een kritisch-democratische burger. Het roept echter wel de volgende vraag op: wat is nu nodig om als een kritisch-democratische burger te leven? Het antwoord op de vraag is onder andere het verkrijgen, het toe-eigenen van waarden zoals solidariteit, respect, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheidsbesef, gemeenschapszin, eerlijkheid en tolerantie. Onder andere met deze waarden wordt er mede voor gezorgd dat een jongvolwassene wordt tot een kritisch-democratische burger.

KLIMAAT

Dan nu het begrip 'klimaat'. Daarmee wordt een gemiddelde, een gesteldheid (Van Dale, 1999) bedoeld. Als dit toegevoegd wordt aan het begrip pedagogisch klimaat gaat het om een gemiddelde, een 'opvoedingsgesteldheid', die de opvoeding positief, maar ook negatief kan beïnvloeden. Ze komt in vele omgevingen, situaties voor: in het gezin, in het onderwijs, in de les bewegingsonderwijs, op de sportvereniging etc. Tot zover

GO GISCH KLIMAAT VOOR DE PRAKTIJK

WIJS (1)

de begripsverheldering. Nu enkele relevante citaten van het pedagogisch klimaat:

Van Parreren (2005) schrijft dat het bij het pedagogisch klimaat gaat om de sfeer waarin gewerkt wordt, en de wijze waarop de schoolleiding, de leerkrachten en de leerlingen met elkaar binnen de school omgaan.

Van der Molen (1994) schrijft over de pedagogische atmosfeer: 'Bij de pedagogische atmosfeer gaat het van de kant van het kind om vertrouwen in de opvoeder en van de kant van de opvoeder om vertrouwen in het kind, om geduld, goedheid en beschikbaar zijn'.

'De school moet een veilige plaats zijn, waar kinderen zich op hun gemak voelen, zichzelf durven zijn, zich geaccepteerd weten, vertrouwen in zichzelf en anderen kunnen hebben. Als het daar aan schort, leren ze niet lekker, zien er tegenop om naar school te gaan, hun leerprestaties blijven achter en het regent conflicten. Dat is niet goed voor de ontwikkeling en voor het welzijn van kinderen' (Looy & Houterman, 2004).

Je veilig voelen

FOTO ANITA RIEMERSMA

Veugelers en De Kat (1998) definiëren het begrip schoolklimaat als volgt: 'Het begrip schoolklimaat duidt op de context waarin het leren en ontwikkelen op school plaatsvindt. Het betreft de omgang tussen docenten en leerlingen maar ook tussen leerlingen onderling. Een specifiek aspect van het schoolklimaat betreft de mate waarin er sprake is van norm-overschrijdend gedrag door leerlingen. De binnen de school geldende regels, de daarin verankerde normen en waarden en de houdingen van de actoren binnen de school, worden aangeduid met het begrip schoolklimaat.

Dit schoolklimaat verschilt per school, al naar gelang de heersende onderlinge omgangsvormen en de manier waarop de school inspeelt op aan waarden en normen gerelateerde zaken als bijvoorbeeld discriminatie, pesten en spijbelen'.

Ook in het boek van Stevens, Beekers, Evers en Wentzel (2004) wordt gesproken over het schoolklimaat of schoolethos.

Centraal bij de vorming van dit ethos staat de omgang van de leraren en leerlingen en de omgang van leerlingen onderling. Opvattingen en belevingen van leraar en leerling verwijzen naar waarden en overtuigingen van hen. Deze waarden en overtuigingen bepalen waarom leraren zich gedragen zoals ze zich gedragen en voor leerlingen is dit niet anders.

Opvattingen en belevingen die naar voren komen via de omgang bepalen de ethos van de school.

Binnen het pedagogisch klimaat is het de pedagogiek te doen om de ontwikkeling van het kind in en door opvoeding en onderwijs. De pedagogiek wil de opvoedings- en onderwijspraktijk verbeteren om met die verbeterde praktijk de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren en tevens het welbevinden van kinderen op een hoger peil te brengen (IJendoorn, 2005). Volgens IJendoorn kan het welbevinden in kaart worden gebracht door observaties en het interviewen (vragen) van kinderen.

Typering

Hoe is de 'rode' draad van het pedagogisch klimaat nu te typeren, gezien de betekenis en de citaten rond de begrippen schoolklimaat, pedagogisch klimaat, pedagogische atmosfeer en welbevinden. Een aantal begrippen wordt in de citaten veelvuldig genoemd zoals relaties, omgang, ontwikkeling van kinderen en welbevinden en beleving. Hoe kunnen die begrippen geordend worden? Het doel van het pedagogisch klimaat is een omstandigheid/een sfeer creëren, waarin kinderen en jongeren zich optimaal kunnen ontwikkelen. Ontwikkelen om te komen tot de vorming van kritisch-democratische burgers. De kinderen kunnen zich optimaal ontwikkelen als ze zich op hun gemak voelen, zichzelf durven zijn, zich geaccepteerd we-

ten kortom als ze zich 'welbevinden'. Als kinderen en jeugdigen zich 'welbevinden' verloopt hun ontwikkeling voorspoedig. Wat is nu nodig om dat welbevinden te stimuleren? Cruciaal voor het welbevinden is de kwaliteit van allerlei relaties. Als we kijken naar het onderwijs gaat het om de volgende relaties: omgang van leerlingen onderling, omgang van leerlingen met docenten en omgang van leerlingen met alles behalve medeleerlingen en de docent (context). Met 'goede relaties' stijgt het welbevinden en daarmee de ontwikkeling van kinderen. We geven de volgende conceptuele omschrijving van het pedagogisch klimaat weer:

Het pedagogisch klimaat is een omstandigheid waarin kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen. Ontwikkelen kan als er sprake is van 'welbevinden'. Welbevinden komt voornamelijk naar voren binnen drie relaties: relaties tussen leerlingen onderling, relaties tussen leerlingen en docent(en) en relaties tussen leerlingen en de context¹.

Wat is nu de relevantie van het pedagogisch klimaat in het onderwijs? Een korte verkenning van het (primaire) doel van het onderwijs.

DOEL VAN HET ONDERWIJS

Het oorspronkelijke doel van het onderwijs was het tegengaan van kinderarbeid (leerplichtwet in 1900), op dit moment streeft het ministerie van onderwijs en wetenschappen (2005) met onderwijs het doel na dat kinderen zich in de maatschappij kunnen handhaven. Dit vraagt om beïnvloeding van kinderen. Dat die beïnvloeding niet alleen dient te bestaan uit het verzorgen van goed onderwijs, te weten het overdragen van kennis en vaardigheden, geeft J. Ritzen al in een notitie in juni 1992 weer, die hij als brief stuurt naar het Nederlandse parlement, waar hij stelt dat niet alleen ouders maar ook de school een pedagogische opdracht heeft (Dietvorst & Verhaeghe, 1995). Als doel van het onderwijs wordt dus enerzijds opvoeden gezien en anderzijds het overdragen van kennis en vaardigheden. Een terechte vervolgvraag zou zijn wat er dan wordt verstaan onder het begrip 'opvoeden'. Heij (2006) geeft de volgende omschrijving voor 'opvoeden': 'Opvoeden zien we als het creëren van kansen en het bieden van mogelijkheden aan kinderen en jeugdigen, waaraan en waardoor zij zich kunnen ontwikkelen en kunnen ontdekken wie en wat ze zijn, wat ze kunnen en wat ze willen'. We moeten de kinderen ook in het onderwijs opvoeden om bij te dragen aan de vorming van kritisch-democratische burgers. Laten we ons richten op de (complexe) taak van het opvoeden. Met die complexe taak wordt duidelijk dat zowel thuis, op school als in andere contexten aandacht besteed dient te worden aan de opvoeding in al zijn facetten zodat kinderen voldoende kansen krijgen zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Tevens moet er door school, thuis en andere opvoedingscontexten in een voldoende mate overeenstemming, dus ook overleg, contact, zijn ten aanzien van het hoe en wat van de opvoeding. Met contacten en overeenstemming tussen de verschillende opvoedingmilieus kunnen de verschil-

lende contexten elkaar versterken. Als het pedagogisch klimaat in school en in de les, bijdraagt aan de opvoeding en meer specifiek dus aan de ontwikkeling van kinderen, moet dat omarmd worden.

BELANG VAN HET PEDAGOGISCH KLIMAAT IN HET ONDERWIJS

Uit het vorige volgt dat het creëren van een goed pedagogisch klimaat een doel is van het onderwijs. Het pedagogisch klimaat heeft het laatste decennium meer aandacht gekregen in onderwijsland. Deze ontwikkeling is niet op zichzelf staand, maar ook verklaarbaar door een aantal maatschappelijke ontwikkelingen. Bijvoorbeeld het proces van modernisering. Dit proces leidde tot veranderende betrekkingen tussen mensen. Veel mensen zijn losser komen te staan van sociale klassen, gezin, huwelijk, arbeid, politiek, kerk en buurt. Individen kunnen meer dan vroeger hun eigen leven inrichten en plannen, en hebben hun afhankelijkheid van bepaalde groepen of instanties weten te verminderen (Veugelers, Kat, 1998). Door dat losser staan is tevens de beïnvloeding van die sociale klassen op de mensen afgenomen. Ook hebben maatschappelijke processen als individualisering, waardenframentering en de opkomst van de multiculturele samenleving op normatief gebied tot onduidelijkheid geleid. Bij de opvoeding van nieuwe generaties kan minder dan voorheen teruggevallen worden op een gemeenschappelijke basis aan waarden en normen. Deze processen, ontwikkelingen, zijn mede factoren waarom het opvoeden in school meer aandacht dient te krijgen. Er is volgens Miedema en Biesta (1995) een afnemen te constateren in de rol van de traditioneel normerende kaders. Daardoor zal er op school meer aandacht moeten komen voor de brede ontwikkeling (opvoeding) van kinderen en jongeren. Uiteindelijk moeten de jongeren goed kunnen functioneren als burger in een democratische en multiculturele samenleving (de eisen die daaraan gesteld worden). Het gaat bij het functioneren als burger om het ontwikkelen van sociaal-emotionele en morele competenties, zodat de jongeren beschikken over kennis, vaardigheden en houdingen over zichzelf, de ander en de sociale omgeving en daar ook gebruik van maken.

Deel 2 van dit artikel staat in een volgende uitgave van dit blad. Daarin wordt ingegaan op een analysekader van het pedagogisch klimaat en op mogelijkheden voor de docent om het pedagogisch klimaat te beïnvloeden. Ook wordt daarin een relatie gelegd met het lesvoorbereidingsformulier. (literatuurlijst is op te vragen bij de redactie)

¹ Met context wordt hier bedoeld 'fysieke omgeving, inhoud van de les met de daarbij gekozen manier van aanbieden'.

Correspondentie: Frank Jacobs (f.m.jacobs@hhs.nl) en Anne Ludérus (a.f.t.luderus@hhs.nl)

SOCIAL CIRCUS

Dat het pedagogisch klimaat van groot belang is, heeft u kunnen lezen in het artikel op pagina 6 en verder. Een van de vormen waarin het een belangrijke rol speelt en speciaal wordt ingezet om ervoor te zorgen dat er een sfeer van vertrouwen ontstaat is **social circus**. In dit artikel wordt daarvan een uitleg gegeven en in het praktijkatern vindt u een voorbeelduitwerking. **Door: Monique Hammink en Ruud Bosscher**

‘Bewegen heeft zin als je er zin in hebt’, luidde de titel van de studiedag speciaal onderwijs op 5 april 2006. Circus nodigt al snel uit tot ‘zin’. Er zijn zoveel prachtige materialen, je leert zo snel nieuwe ‘trucs’, je ontvangt waardering voor je prestaties met een geweldig applaus. Je kunt je voorstellen dat dit je zelfvertrouwen goed doet. Maar circus nodigt ook uit tot samenwerking, afstemming, gedeelde verantwoordelijkheid. Op een laagdrempelige en speelse manier leren wat ‘samen’ je oplevert. Voor kinderen met een laag zelfbeeld en veel ‘tegen’-ervaringen in hun leven dus een ideaal medium?

SOCIAL CIRCUS

Vanuit het Lectoraat Bewegen & Gedragsbeïnvloeding van de Hogeschool Windesheim te Zwolle wordt een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden en effecten van *social circus*. *Social circus* is een wereldwijd gebruikte benaming voor circusactiviteiten die ingezet worden om zelfvertrouwen, vertrouwen in anderen, samenwerken, verantwoordelijkheid en weerbaarheid van kwetsbare kinderen en jongeren te versterken. Daarbij staat niet het artiest-zijn voorop, maar de emotioneel/sociale ontwikkeling door uit te gaan van hun positieve krachten. Voor veel van deze kinderen is een clown minder bedreigend dan hulpverleners en kan het meedoen aan circus helpen hun leven weer op de rails te krijgen. Met *social circus* is in relatief korte projecten van enkele weken tot maanden veel te bereiken.

In Nederland is *social circus* onder meer ingezet bij projecten voor asielzoekerskinderen en straatjongeren. De betrokkenen zijn enthousiast over de resultaten, maar de projecten hebben weinig continuïteit en er staat nauwelijks iets op papier. Het aan-

tal initiatieven is nog maar zeer beperkt en nog weinig theoretisch, laat staan wetenschappelijk, onderbouwd. Het huidige project wil een bijdrage leveren aan deze onderbouwing door (a) het ontwikkelen van een *social circus*aanbod als laagdrempelige vorm van hulpverlening, en (b) het uitvoeren en evalueren van dit programma in een aantal proefprojecten.

KWETSBARE KINDEREN

Het programma *social circus* is bedoeld voor zogenoemde kwetsbare kinderen en jongeren van 4-19 jaar. De kwetsbaarheid kan voortkomen uit een trauma, in aanleg aanwezig zijn of meer situatiegebonden zijn (bijvoorbeeld veel gepest worden op school, leven in een achterstandswijk, overgewicht, scheiding). Belangrijke kenmerken die overeenkomstig zijn voor alle kinderen in deze groep zijn weinig zelfvertrouwen en weinig positieve contacten met leeftijdgenoten en vaak ook volwassenen. De gemeenschappelijke ‘hulpvragen’ van deze groep zijn:

- bied mij een veilige omgeving zodat ik mij kan ontwikkelen
- help me tot rust te komen en me te ontspannen (mentaal en fysiek)
- geef mij de mogelijkheid te spelen en te genieten
- help mij te zien dat ik veel meer kan dan ik eigenlijk dacht
- leer me weer trots te zijn op mezelf en op wat ik kan
- help me mijn zelfvertrouwen te ontwikkelen
- help mij weer vertrouwen in anderen te krijgen
- help mij om ook voor anderen betrouwbaar te zijn
- heb respect voor mij en leer mij respect te hebben voor anderen
- leer mij samenwerken
- help mij complimenten en feedback te geven en te ontvangen.

Celine loopt de zaal in met een grote frons tussen haar wenkbrauwen. Ze wilde graag naar circus, maar nu ze zo alleen die grote ruimte betreedt weet ze het allemaal niet meer. Op school wordt ze altijd als laatste gekozen met balspelen, omdat ze niet zo handig is en de bal vaak laat vallen. Hoe zal dat hier gaan?

Het programma is mede totstandgekomen op basis van de resultaten van interviews met een tiental deskundigen met verschillende achtergronden, participerende observatie bij een drietal projecten (totaal 65 kinderen), interviews met de

deelnemende kinderen/jongeren, vragenlijsten voor de uitvoerende teamleden en betrokken begeleiders en docenten. Met dit programma is vervolgens nog op beperkte schaal effect-onderzoek gedaan met de Competentie Belevings Schaal voor Kinderen (CBSK), een zelfbeeldvragenlijst voor de kinderen en een uitgebreide vragenlijst voor de betrokken begeleiders en docenten. Daarnaast is de transfer, of hetgeen de kinderen tijdens het circusproject geleerd hebben ook zichtbaar is in gedragsveranderingen in de klas, onderzocht.

EEN DYNAMISCHE, UITDAGENDE, AVONTUURLIJKE MANIER TOT SOCIALE VERANDERING

Bolton (2005) omschrijft *social circus* als een dynamische manier om sociale veranderingen tot stand te brengen. Het geeft kinderen de mogelijkheid zich te ontwikkelen en zichzelf op een positieve wijze neer te zetten. In januari 2002 is door dertien landen een verdrag van *social circus* (ook wel *circus and social work* genoemd) getekend.

De motivatie hiervoor lag voornamelijk in het iets kunnen betekenen voor risicokinderen en -jongeren. Voor de deelnemers is circus een effectieve manier om het leven en de vooruitzichten van jonge mensen in een risicosituatie te verbeteren. De ervaring is dat deze kinderen in een totaal ander daglicht worden gezien zodra ze met het circus optreden en dat het applaus deze jongeren (eindelijk) een gevoel van goedkeuring geeft en een positief effect heeft op hun zelf-

waardering. Circus biedt kinderen en jongeren op een positieve manier de uitdaging, het risico en het avontuur dat ze nodig hebben. Circus is ook een manier om hiërarchieën gebaseerd op agressie, bijvoorbeeld op het schoolplein, te doorbreken.

Het gaat er om op een leuke manier, spelenderwijs vaardigheden en kwaliteiten naar boven te halen. Belangrijk hierin is ook het vertrouwen en de niet-bedreigende aanraking, zoals bij verschillende evenwichtsvormen waarin kinderen elkaars hulp nodig hebben. Maar ook in acrobatiek, trapeze en andere circusvormen komen de kinderen weer - letterlijk met elkaar in contact. De cultuur op veel scholen is dat kinderen steeds minder fysiek contact hebben naarmate ze ouder worden, terwijl aanraking fundamenteel is voor groei. Circus geeft de mogelijkheid voor functioneel, niet-bedreigend contact, waarin vertrouwen wordt opgebouwd.

Celine is onder de indruk van de 'kunsten' die de circusbegeleiders laten zien. In groepjes gaan ze langs een circuit met allemaal circuskunsten. Als ze de jongleerballetjes ziet liggen wordt ze even heel bang en sluit zich af. De vriendelijke begeleidster geeft haar twee prachtige roze doekjes. Daarmee kun je ook jongleren, en het ziet er nog mooier uit dan met de ballen! Voorzichtig probeert Celine de doekjes in de lucht te gooien en ze weer te vangen. Het lukt! Een voorzichtige glimlach verschijnt op haar gezicht.

HET BELANG VAN HET PUBLIEK

Binnen het circus ligt de uitdaging in het neerzetten van iets moois om het publiek in vervoering te brengen. Anders dan bij competitieve spelen gebeurt dit door samenwerking. Het contact met het publiek (ook binnen de lessen tijdens het optreden voor elkaar) is een sterke motiverende factor. De complimenten en het applaus van de andere kinderen en het publiek motiveert de kinderen om nog beter

hun best te doen. Er ontstaat zo wederzijdse ondersteuning en vertrouwen. Ook Leper en Maele (2001) benadrukken het belang van het koppelen van oefensituaties aan toonsituaties. Met andere woorden: het oefenen van circusvaardigheden krijgt meer betekenis als ze aan medeleerlingen, die als toeschouwer fungeren, getoond worden. Dit is wezenlijk voor het circusspel en vraagt dus om een 'showmoment' na iedere bijeenkomst. Leper en Maele (2001, p.35) verwoorden het als volgt:

'Doordat leerlingen met beide rollen geconfronteerd worden, ontstaat een wederzijdse afhankelijkheid die aan de basis ligt van samenwerkend leren:

- de uitvoerders leren door te tonen, de toeschouwers door te kijken; beiden leren door reflectie op de werkstukken tijdens de nabespreking
- de toeschouwers leren kritiek op een respectvolle wijze formuleren, de uitvoerders leren ermee omgaan
- de uitvoerders krijgen waardering, terwijl de toeschouwers waardering geven.'

Steven en Roy kijken elkaar aan. Drie maanden geleden was het voor Steven niet zo leuk. Hij was doodsbang voor Roy, die hem regelmatig zomaar een duw gaf of voor schut zette. Nu moeten ze samen een act doen. In het begin vond Steven het nog doodeng en ook Roy vond er niks aan. Moest hij met die huilebalk van een Steven samen iets doen? Zijn wens te kunnen wat de begeleiders voordoen won het echter en daar staan ze nu. Met hulp van de begeleider klimt Roy op Stevens bovenbenen. Ze kijken elkaar aan. Gaat het goed? Handen stevig vasthouden, een knikje en dan afspringen. Trots staan ze naast elkaar: gelukt!

BEGELEIDEN IN PLAATS VAN ONDERWIJZEN

Leper en Maele (2001) benadrukken het belang van de benaderingswijze in het circusspel: zij kiezen voor begeleiden/coachen, niet voor onderwijzen. In begeleiding staat het kind, zijn beleevingswereld en het leerproces centraal en niet het uiteindelijke kunstje. Op deze manier worden volgens hen optimale ontwikkelingskansen gecreëerd op cognitief, motorisch, emotioneel en sociaal vlak. De begeleider moet deze ontwikkelingskansen uitlokken en ondersteunen. Zo kunnen sociale vaardigheden, zelfvertrouwen, zelfstandigheid, samenwerking en creativiteit zich ontwikkelen. Leper en Maele (2001) formuleren acht troeven of ontwikkelingskansen van circusspel:

- 1 het presenteren van circusvaardigheden is de drijfveer voor motorisch, emotioneel en sociaal leren
- 2 circus ontwikkelt motorische competentie, fysieke fitheid en veilig bewegen
- 3 circus stimuleert zelfvertrouwen en sociale vaardigheden
- 4 circus is een spel gebaseerd op lichamelijke expressie en creativiteit
- 5 circus is toegankelijk voor ieder kind. Doordat er geen competitie is, wordt geen enkel kind uitgesloten
- 6 circus lokt betrokkenheid uit
- 7 circus stimuleert zelfstandig en samenwerkend leren
- 8 circus is heel geschikt voor projectwerk.

Voor de uitwerking van deze troeven verwijs ik naar Leper en Maele.

WAARDEVOLLE ELEMENTEN

Uit de proefprojecten waarin met dit programma gewerkt is, wordt duidelijk dat de waarde van *social circus* wordt onderschreven en effecten worden waargenomen.

Waardevolle elementen zijn onder meer:

- de magie van de piste (inclusief aankleding van de ruimte, licht en geluid)

- de uitnodigende werking van het circusmateriaal (appèlwaarde)
- de mogelijkheid zowel individueel als samen te werken
- de ingebouwde vraag jezelf te presenteren op een laagdrempelige manier
- het geven en ontvangen van applaus en feedback.

Voorts blijkt de houding van de begeleiders een fundamentele rol te spelen. Het benadrukken van de positieve kwaliteiten, het ombuigen van negatief gedrag en het bieden van duidelijke grenzen zonder in de strijd te gaan zijn hiervan belangrijke kenmerken. Bij moeilijkere doelgroepen blijkt een voor- en nabespreking door een vast team van betrouwbare en betrokken begeleiders belangrijk.

En ook is het nuttig wanneer de begeleiders zelf over enige circusvaardigheden beschikken. Dit werkt erg inspirerend voor de kinderen.

TROTSE, GLUNDERENDE KINDEREN

De kinderen en de begeleiders in het zestal projecten van dit onderzoek (totaal ruim 100 kinderen) waren vrijwel unaniem erg enthousiast over het circus.

Ondanks de relatief korte tijd dat de projecten lopen (tien tot vijftien weken), zien de begeleiders veranderingen in zelfvertrouwen, samenwerking en doorzettingsvermogen.

Ook voor de ouders is het vaak geweldig om te zien hoeveel hun kind eigenlijk WEL kan! In dat verband heeft de eind-

Het is wat onrustig in de groep vandaag, maar als Gert-Jan binnenkomt met een arabier-dubbele flickflack-salto slaat de sfeer om: de kinderen kijken gebiologeerd toe wat hij vandaag weer allemaal laat zien. De jongleerballen, de diabolo, het is allemaal even mooi. Ze kunnen haast niet wachten tot ze zelf weer aan de slag mogen.

EVALUATIE

Hoewel dus alle kwalitatieve gegevens (observatie, interviews, vragenlijsten) positief zijn, wordt dit tot nu toe nog niet voldoende ondersteund door de kwantitatieve gegevens. Ook in de uitvoering van het programma valt nog wel het een en ander te verbeteren.

Zo volstaat het niet dat begeleiders enthousiast zijn, wat wel een noodzakelijke voorwaarde is, en over enige circusvaardigheden beschikken, maar ze dienen ook een meer gerichte training in de uitvoering van het programma te krijgen. Niet alleen wordt de inhoud en betekenis van het programma dan verhelderd, ook komen de neuzen van de verschillende teams in dezelfde richting en vindt onderlinge afstemming plaats. Dat is van groot belang voor het kunnen stapelen van de praktische en wetenschappelijke evaluatie van meerdere projecten.

Over de auteurs

Dr. Monique Hammink is lid van de kenniskring Bewegen & Gedragsbeïnvloeding van de Chr. Hogeschool Windesheim, Zwolle.

Dr. Ruud Bosscher is Lector Bewegen & Gedragsbeïnvloeding op de Chr. Hogeschool Windesheim, Zwolle.

Foto's: Guido Holz

voorstelling een absolute meerwaarde. De meeste kinderen zijn trots op zichzelf na het project en zouden graag door willen gaan. Het belang van samenwerken is duidelijker geworden en ze merken dat ze anders met elkaar omgaan.

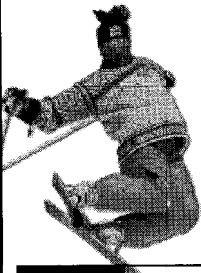
Correspondentie: info@empoweringcenter.nl

Advertenties

Brezo Kampen
 levert / bedrukt / borduurt
sportkleding
sweaters / t-shirts
met uw schoollogo

Haatlanderijk 22, 8263 AR Kampen
 Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91
 E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

Wintersporten met school?

- > Verzorgde reizen naar alle wintersportlanden
- > Van eenvoudig tot luxe
- > Wintersport als werkweek!
- > Het gehele jaar door
- > Vanaf 15 tot 300 personen
- > Vrijplaatsen voor de begeleiders
- > Aandacht voor al uw wensen
- > Ook voor stedenreizen!
- > 25 jaar ervaring!

Bel vandaag nog: 0341-460812
 Internet: www.g2-reizen.nl

G2 REIZEN *De Groepsreizen Specialist*

EEN GYMZAAL ZONDER DAK

Je hebt een verloederd speelplein en wilt daar als buurtbewoners iets mee. In het verlengde van het topic uit LO 13 in 2006, Brede school, is dit verhaal een mooi voorbeeld van hoe je, door de handen ineen te slaan (buurtbewoners en gemeente), kunt komen tot een oplossing. Door een grondige renovatie en een nieuwe inrichting heeft het plein weer een belangrijke meervoudige functie in de wijk. **Door: Guus Klein Lankhorst**

FOTO: GUUS KLEIN LANKHORST

Buurtbewoners aan het werk

Er was eens een zandbak waar honden en katten dol op waren en een oude glijbaan. Er kwamen bijna nooit andere mensen dan hondenbezitters terwijl de zandbak en de glijbaan toch in een zeer kinderrijke buurt gelegen waren. Het veranderde in een prachtig sprookje; een fantastische speeltuin met veel toestellen en zachte rode rubberen tegels. Nu spelen er dagelijks wel meer dan 30 kinderen en het is de sociale ontmoetingsplek geworden waar kinderen zich uitleven en ouders elkaar treffen. Een van de kleuters concludeerde: 'het is eigenlijk net een gymzaal zonder dak'.

STIMULEREN VAN BEWEGEN

KATTENBAK

Een jaar geleden viel het op dat er eigenlijk in de buurt niet zo veel was te doen voor de vele jonge kinderen. Het bestaande speeltuintje was minimaal en slecht onderhouden. Daarom

werd besloten om contact op te nemen met de gemeente. Het was lastig om de juiste man aan de telefoon te krijgen. Via het wijkkrantje kwam er contact met het buurtonderhoud (groenvoorziening), die verwees door naar de wijkbeheerder, die weer doorverwees naar degene die verantwoordelijk was voor de speeltoestellen in de stad. Deze man wilde wel een keer langskomen. Hij stelde het op prijs als hij Henk genoemd werd. De vraag was of de zandbak die omringd was met prikkelbosjes en als hondentoilet/kattenbak fungeerde niet eens opgeknapt kon worden. Stekels uit kindervoetjes halen is niet onze hobby. Henk gaf aan dat het beleid van de gemeente gericht was op het weghalen van alle zandbakken omdat deze duur (vullen, onkruid verwijderen) en onhygiënisch zijn.

Hiervoor was de gemeente al eens aansprakelijk gesteld, zieke kindertjes met wormen en zo. Echter de inwoners tekenen vaak bezwaar aan wanneer een zandbak wordt afgevoerd. Hij stelde het volgende

Toestel	Firma	Artikel	Bijzonderheden	Prijs
A. Brug	Kompan	blz. 12 SPF 25010		€525,=
B. Rekstok	Nijha	blz. 7 (catalogus 2006-2007 spelen)	dubbele	€294,=
C. Schommel 2 stuks	Gemeente Groningen		Eventueel i.c.m. een trapeze en stel ringen laag	€1066,=
D. Evenwichtsbalk	Zandbergen speeltoestellen Wico Comfa	AK 765		€550,=
E. Klimrek 3-delig	Kompan	blz. 22 SPF Etna - SPV24160 Klimkubus	Klimrekken variëren ongeveer tussen de 5.000 en 40.000 euro	Kompan heeft geen prijzen in de brochure of op internet
F. Bok	Zandbergen speeltoestellen Wico Comfa	AK 764 Hoogte: 1 m.	3 stuks à 135,=	€405,=
G. Rubberen tegels			500 à ongeveer €20,= per stuk	€10.000
H. Arbeidsloon				€7500,= ??
Totaal				€25.000,=

voor: als wij als buurt akkoord gingen met het verwijderen van de zandbak was hij bereid om er een aantal nieuwe speeltoestellen voor in de plaats te zetten. We moesten maar met een plan komen.

UITGANGSPUNTEN

Samen met enkele burens hebben we een aantal wensen op papier gezet:

Feestelijke opening

- veiligheid staat voorop, de kans op blessures moet minimaal zijn en ruiten moeten heel blijven, dus bijvoorbeeld niet voetballen. Rekening houden met veiligheidszones en als ondergrond rubbertegels
- het moet geen hangplek worden; vooral geen overkappingen, materialen plaatsen die vandalismebestendig zijn (niet brandbaar en zeer sterk) en onderhoudsvriendelijk
- ouders moeten er lekker kunnen zitten op bankjes met rugleuning in de zon en eventueel in de schaduw en een prullenbak
- voorkeur voor eenvoudige toestellen met een hoge spanningsboog geschikt voor het ontwikkelen van grondvormen van bewegen zoals: klimmen, slingeren, duikelen, schommelen, zwaaien, draaien, hangen, glijden, balanceren, etc.
- de prikkels zijn niet kindvriendelijk, liefst vervangen door de al bestaande banden van de zandbak en dit volstort met beton of vriendelijke planten
- eventueel een afsluitbare (hygiënische) zandbak waarvan we de sleutel zelf beheren en verantwoordelijk zijn voor het openen en afsluiten
- het mag niet te veel kosten.

DE HANDEN UIT DE MOUWEN

Geen ingewikkelde subsidieaanvragen (BOS-gelden) met goed onderbouwde verantwoordingen (bewegingsstimulering, voorkomen van obesitas) waren nodig. Er waren boeken besteld over sponsoring ('Sportsponsorgids' van Beerthuizen, 'Als het balletje gaat rollen' van Verhaert) maar dit alles was

FOTO: GIJUS KLEIN LANKHORST

niet nodig. Slechts het feit dat de gemeente van de zandbakken af wil, was voldoende om € 25.000,00 binnen te halen. Een van de buurtbewoners ging aan de slag en maakte een inventarisatie in de buurt welke speeltoestellen gewenst waren aan de hand van de uitgangspunten. Er werd vooral gekozen voor de traditionele toestellen. Daarnaast waren er brochures aangevraagd van: Wico Comfa, Zandbergen speeltoestellen, Heutink Primair Onderwijs, Gemeentegids speeltoestellen, Nijha Catalogus, Kompan, Mammoet Sport, Janssen en Fritsen, bewegingsonderwijs en Schelde International om het een en ander te kunnen vergelijken. Er werd ook een eenvoudige begroting gemaakt waarbij opvalt dat de rubberen tegels het duurste zijn. Vervolgens werd er een tekening gemaakt met PowerPoint (zie onder). Deze werd voorgelegd aan Henk en een maand later kwam met een kleine wijziging de goedkeuring onder de volgende voorwaarde. De buurtbewoners moesten helpen bij het eruit halen van alle stenen in een gebied van 15 bij 25 meter (zie pag. 13). Dit blijkt trouwens een uitstekend middel te zijn om het draagvlak in de buurt te vergroten. Op een zonnige zaterdagochtend stond een container klaar en met tien man werd in een halve dag de speeltuin bouwklaar gemaakt. Buurvrouwen zorgden voor een hapje en een drankje en zo werd het een zeer gezellige 'socialiserende' dag.

WALHALLA

Twee maanden later was alles klaar. Het lijkt echt een beetje op een gymzaal. Er staan rekstokken, een brug, een klimrek

met wandrek, bokken en een evenwichtsbalk. Daarnaast is er een wipkip, een glijbaan, een wipwap en twee schommels. Voor de kinderen is het een paradijsje. Ze leren elkaar heel veel trucjes zoals de borstwaarts om en de dubbele kniedraai. Het 'enteren' is zeer populair aan het klimrek. Er worden ook spelletjes gedaan zonder toestellen zoals tikkertje en vooral verstoppertje. Momenteel wordt er veel gespeeld met de diabolo, onlangs waren deze kinderen nog te zien in het Jeugdjournaal.

Het hele proces heeft ongeveer een jaar geduurd. Vorige maand is de speeltuin officieel geopend met een groot feest (zie foto pag. 14). Er was een springkussen geregeld, een hindernisbaan over de speeltuin, fietscrossbaan, touwtrekken, theater, hapjes en muziek. Er deden meer dan 80 kinderen aan mee en er waren meer dan 100 ouders bij betrokken. De kids spelen daar nu elke dag tot 's avonds laat. Nu maar hopen dat het vandalisme achterwege blijft. Woont u ook in een buurt waar de kinderen niet heel veel mogelijkheden hebben? Dat hoeft niet altijd heel moeilijk te zijn om daar wat aan te doen. Gewoon de gemeente eens bellen.

Correspondentie: g.w.klein.lankhorst@maartens.nl

EN VERDER

FITMETER IN ROTTERDAM

De gemeente Rotterdam gaat de komende jaren zeer nauwgezet de ontwikkeling van de fitheid meten van kinderen op de basisscholen die meedoen aan het project 'Lekker Fit!'. In de strijd tegen overgewicht onder schooljeugd is speciaal voor 'Lekker Fit!' een web-based leerlingvolgsysteem ontwikkeld, de Fitmeter. Daarmee kan voortaan precies worden bijgehouden hoe fit scholieren zijn en wat de motorische ontwikkeling van de kinderen is door de jaren heen.

Met één druk op de knop is straks te zien welke kinderen extra begeleiding en zorg nodig hebben. **Door: Ivo Reuvers**

De Fitmeter is één van de tien pijlers van het project 'Lekker Fit!'. Dit project is in 2005 door de gemeente en een aantal schoolbesturen in de stad gelanceerd om meer jongeren aan het bewegen te krijgen en de jongeren en hun ouders bewuster om te leren gaan met voeding. Dit alles onder deskundige leiding van een vakleerkracht bewegingsonderwijs. Op dit moment doen 45 scholen mee aan het project. In 2009 moeten dit er in totaal 90 zijn.

Deborah Gravesteyn

Doelen Fitmeter

De Fitmeter is door Sport en Recreatie Rotterdam in 2006 ontwikkeld en kent vier belangrijke doelstellingen. Op de eerste plaats wil men met 'Lekker Fit!' inactieve kinderen stimuleren deel te nemen aan sport- en bewegingsactiviteiten. Ook wil men kinderen die in hun motorische ontwikkeling achterblijven, of dreigen te raken, zo extra zorg op maat bieden. De Fitmeter maakt inzichtelijk om welke kinderen het gaat.

Daarnaast is het van belang dat het project nauwkeurig gemonitord en geëvalueerd wordt. Met de Fitmeter verwacht Rotterdam aan te kunnen tonen dat de interventies vanuit het project Lekker Fit! waaronder de inzet van de vakleerkrachten bewegingsonderwijs, van aanzienlijk belang zijn in de strijd tegen overgewicht.

Ook is de Fitmeter een belangrijke bron voor de onderzoeken die rondom het project worden gehouden. De GGD Rotterdam-Rijnmond voert dit jaar een onderzoek naar het effect van het project 'Lekker Fit!' uit en maakt daarbij gebruik van de data in de Fitmeter. Zo verwacht men binnen Sport en Recreatie ook een middel te hebben gevonden om de positieve effecten van meer bewegen en gezonde voeding aan te tonen.

Tot slot biedt de Fitmeter alle vakleerkrachten een eenduidig format waarin men op dezelfde manier registraties rondom het project kan bijhouden. Groot voordeel is dat het een web-based systeem betreft, waardoor de vakleerkracht de data te allen tijde kan raadplegen.

Samenwerking tussen 'Lekker Fit!' Rotterdam en Jump-In Amsterdam

De gemeente Amsterdam kent in de vorm van het 'Leerlingvolgsysteem' van het project Jump-In een leerlingvolgsysteem waarop 'Lekker Fit!' de module: Algemeen Sportgedrag heeft gebaseerd. We hebben erg veel gehad aan de adviezen vanuit Amsterdam bij de ontwikkeling. We zullen de komende tijd met elkaar in gesprek blijven om kennis en expertise op dit gebied met elkaar te delen.

FOTO: TON MULDIJK

FOTO: TON MULDIJK

*Dansen onder leiding van de juf***Modulaire opbouw**

De Fitmeter is opgebouwd uit een aantal modulen. Deze modulen hebben elk hun eigen doel.

Algemeen Sportgedrag

In deze module wordt een aantal zaken geregistreerd met betrekking tot het algemene sportgedrag per kind. Hierin registreert de vakleerkracht onder andere het lidmaatschap bij een sportvereniging. Ook kan men hierin registreren of het kind een zwemdiploma heeft.

*Een screenshot van de module bewegingsonderwijs**Bewegingsonderwijs*

Sport en Recreatie Rotterdam heeft een licentieovereenkomst gesloten met het Jan Luiting Fonds voor het gebruik van een gedeelte van de teksten en illustraties van het *Basisdocument Bewegingsonderwijs* in de Fitmeter. Inmiddels werken alle vakleerkrachten (zo'n 45) binnen Lekker Fit! met het *Basisdocument Bewegingsonderwijs*. 'Lekker Fit!' heeft een bewuste keuze gemaakt en met deze werkwijze een belangrijke kwaliteitsimpuls aan het project gegeven. Hoewel het *Basisdocument* in de vorm van *Beleves* al een leerlingvolgsysteem kent, heeft Sport en Recreatie Rotterdam ervoor gekozen één integraal systeem te ontwikkelen waarin de vakleerkracht alles in één oogopslag kan raadplegen. Bovendien is de Fitmeter web-based.

De licentie is vooralsnog voor één jaar aangegaan. De vakleerkrachten zijn erg enthousiast over de integratie in de Fitmeter.

Activiteiten

Binnen de activiteitenmodule kunnen vakleerkrachten hun naschoolse activiteiten en sportclinics tijdens schooltijd monitoren. De vakleerkracht plant de activiteiten. Nadat de activiteit heeft plaatsgevonden, kan hij aanvinken welke kinderen hebben deelgenomen aan die betreffende activiteit. Op deze manier kan gevolgd worden wie aan welke activiteiten deelnemen en wie nooit meedoen.

Eurofittest

Bij alle kinderen van de 'Lekker Fit!'-scholen wordt twee keer per jaar de Eurofittest afgenomen. Deze test bestaat uit elf onderdelen en hiermee kan de fitheid van het kind en de ontwikkeling hiervan in kaart worden gebracht. De testen geven zicht op de BMI, coördinatie, evenwicht, kracht, snelheid en uithoudingsvermogen van het kind. De testgegevens worden door het testteam in de Fitmeter ingevoerd.

Tot slot

We hebben ons in de afgelopen maanden vooral gericht op de algemene bouw en de invoer van het systeem. De komende tijd gaan we ons richten op de ontwikkeling van rapporten op school-, groep- en kindniveau die in het belang zijn van het project. Later dit jaar zullen de eerste resultaten van Lekker Fit! en de Fitmeter in dit blad terugkomen.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
 Remon Bahnerth, teamleider 'Lekker Fit!'
 tel.: 010 417 3245 of Ivo Reuvers,
 coördinator Fitmeter tel.: 010 417 9379,
www.rotterdamlekkerfit.nl

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerhande vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO.

Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs.

Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden, in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen of een uitleg over veelvoorkomende zaken. **Door: mr. Sandra Roelofsen**

Inmiddels weten de meeste collega's wel dat de WAO vervangen is door de WIA, de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen. Deze wet is ingevoerd met het doel om zoveel mogelijk mensen aan het werk te houden, ook bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. De WIA legt het accent op wat mensen nog wel kunnen en niet op wat zij niet meer kunnen. In een eerdere IRP column van dit blad (nummer 11/2006, te vinden op de website) is een samenvatting gegeven van de belangrijkste WIA-regels.

Hoe wordt het doel van de wet, zoveel mogelijk mensen aan het werk houden ondanks een arbeidshandicap, nu voor ons vak in de praktijk gebracht? De praktijk is immers vaak harder dan de leer...

Collega Jan van de B. uit H, 52 jaar, krijgt steeds meer last van een hardnekkige knieblessure. Hij werkt al jaren met een brace, voorbeelden geven doet hij al lang niet meer en hulpverleners valt hem steeds zwaarder. Na een onverwachte beweging in een

les een aantal weken geleden is hij volledig uitgevallen en wacht hij op een operatie. De specialist heeft hem al voorzichtig voorbereid op het niet meer uit kunnen oefenen van zijn vak. Hoe nu verder met zijn werk na de operatie?

In het algemeen wordt van een zieke werknemer verwacht dat hij er alles aan doet om terug te keren naar de werkplek. De werknemer op zijn beurt mag van de werkgever verwachten dat deze alle mogelijkheden en kansen biedt om weer mee te kunnen doen aan het arbeidsproces. Van werknemers en werkgevers wordt verwacht dat al het mogelijke wordt gedaan om te zorgen dat een betrokkene, in ons geval een docent LO, zoveel mogelijk aan de slag kan gaan en blijven.

Beide partijen zijn dus verantwoordelijk voor alle reïntegratie-activiteiten. Bij reïntegratie wordt de basis gelegd voor succesvol terugkomen na ziekte. De regels voor reïntegratie in het onderwijs zijn voor een belangrijk deel opgenomen in het BZA (Besluit Ziekte en Arbeidsongeschiktheid) voor onderwijspersoneel PO en VO.

Wat betekent dit nu voor collega Jan, die na de operatie graag weer snel aan de slag wil?

Jan mag van zijn school verwachten dat zij zich inspant om hem te laten reïntegreren in zijn eigen functie, docent LO. Zonodig moeten er technische aanpassingen van de werkplek plaatsvinden, zonodig een hergroepering van taken of aanpassing van de werkomgeving. Voor een docent LO zou dat kunnen betekenen een andere verdeling over de dag en week van de lesuren en overige taken, of een herverdeling van groepen. Stel dat een terugkeer in het eigen vak voor Jan, ondanks inspanningen van beide partijen, fysiek niet meer mogelijk blijkt? Dan moet de school zich inspannen om Jan te reïntegreren in een andere functie op school. Als uitgangspunt geldt daarbij: de nieuwe functie dient zoveel mogelijk aan te sluiten bij de opleiding en ervaring van de werknemer. Concreet betekent dit voor veel docenten LO in deze situatie dat er een

ander vak wordt gezocht dat aansluit bij de kennis en de ervaringswereld van de betreffende docent, bijvoorbeeld biologie.

Is voor deze reïntegratie om- of bijscholing nodig, dan stelt de school in overleg met de werknemer een scholingsplan op. De scholing op basis van dit scholingsplan vindt plaats op kosten van de school en in werktijd van de werknemer. In het algemeen is het overigens van belang om te weten dat een goed gespecificeerd plan of voorstel van de werknemer in het kader van reïntegratie-activiteiten niet gemakkelijk kan worden afgewezen door de school. Het is dus van het grootste belang voor Jan om de bal aan de voet te houden, ondanks zijn knieblessure!

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtshulpgebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 op telefoonnummer 030 693 7678.

Gericht werken aan terugkeer

FOTO: HANS DIJKHOFF

PRAKTIJK KATERN

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

TUINTRAMPOLINESPRINGEN | 20

KANOPOLO, EEN JONGE TEAMSPORT MET TOEKOMST! | 24

SOCIAL CIRCUS IN DE PRAKTIJK | 28

TUINTRAMPOLINESPRINGEN (1)

De tuintrampoline is een voorbeeld van een verschijningsvorm van turnen waar kinderen graag mee willen spelen. Helaas kan het leiden tot ernstige ongelukken en is scholing gewenst. Een uitstekende aanleiding om in de lessen Bewegen en sport hier aandacht aan te besteden. Dit geldt voor toestelfabrikanten en voor de docent LO. Zij kunnen ervoor zorgen dat kinderen veilig en verantwoord met deze activiteit leren omgaan. De trampoline (klein en groot) heeft inmiddels zijn intrede gedaan. De tuintrampoline en de mogelijke varianten daarop zijn een nieuwe uitdaging voor leerling en docent. In een tweetal artikelen wordt ingegaan op een veilige en verantwoorde werkwijze met dit fenomeen. **Door: Tjalling van den Berg en Martin van Wijk**

INLEIDING

Het woord trampoline is waarschijnlijk afkomstig van de Franse circusacrobaat Du Trampoline. Hij zou als eerste op het idee zijn gekomen om op een canvaszeil met veren in een frame te spannen en dit als springtoestel te gebruiken. Of hij de eerste is geweest die een springbed gemaakt heeft, blijft de vraag. Eskimo's bijvoorbeeld bleken al veel langer een dergelijke 'sport' te oefenen tussen een op vier punten bevestigde dierenhuid. Het springen op de trampoline zoals we die nu kennen kwam in 1926 (Griswold en Nissen) vanuit de USA in ontwikkeling. Het toestel maakt sindsdien een gestage ontwikkeling door. Men ontdekte vanuit de sport dat het toestel bij uitstek geschikt was voor de coördinatiescholing van gymnasten. Behalve trampolinespringers (intussen een Olympische discipline) ontdekten ook de toestelturners, ski-acrobaten (airials) en tumblingspring(st)ers het toestel. Veel van de scholing voor het toestelturnen, kan op de trampoline gebeuren. Vernieuwend was ook het inbouwen in de vloer van de trampoline vaak voor een landingskuil. Trampoline kuilspringen is immens populair in de turncentra met een vaste opstelling.

Laatste ontwikkeling voortkomend uit de populariteit van het toestel is de ontwikkeling van de tuintrampoline. Een te begrijpen ontwikkeling gezien de waarde en beleving van de trampoline als coördinatioestel bij uitstek. Vooralsnog blijft

het een raadsel waarom de rechthoekige tuintrampoline nog niet in meer gymzalen staat.

Gezien de krantenberichten van de hoeveelheid ongelukken op tuintrampolines en bezoeken aan ziekenhuizen is het van belang om de veiligheid van het gebruik van tuintrampolines te stimuleren.

Juist de uitdaging en enthousiasme van het gebruik moeten wij in de hand proberen te houden door hulpmiddelen en oefenstof aan te bieden aan leverancier, gebruikers en verzorgers.

Waar voor trampolines strenge veiligheidsvoorschriften gelden qua gebruik en bevoegdheid van de trainer of docent, is het natuurlijk vreemd dat deze voorschriften niet gelden voor de tuintrampoline. Uit ervaring is gebleken dat voor het gebruik van de trampoline een grondige scholing en door de

favoriet

KNGU erkende specifieke licentie nodig zijn. Het is eenvoudig om een aantal veiligheidsvoorschriften/maatregelen voor de trampoline voor de tuintrampoline te maken. Ook kan de KNGU een veilig basisprogramma aanbieden om kennis te maken met de tuintrampoline. Een soort service van de echte sport en de opleidingen dus. Salto's horen daarna onder begeleiding in de echte gymzaal onder bevoegde leiding te worden gesprongen, maar bijvoorbeeld voorbewegingen voor deze salto's zijn ook op de tuintrampolines uit te voeren.

ROND VERSUS RECHTHOEKIG

Wanneer we de huidige modellen met elkaar vergelijken valt direct het verschil in vorm op. Rond versus rechthoekig. De ronde tuintrampoline zou qua frameconstructie sterker zijn en kent een grotere afstand tussen het middelpunt en de buitenrand t.o.v. de rechthoekige tuintrampoline. Hierdoor oogt de ronde versie veiliger. In de dagelijkse praktijk (in de tuin) zien we dikwijls dit model staan, of beter nog ingegraven. Vaak echter zonder beschermende matten rondom. Het aanwezige gras of zand zorgt dan voor een schijnveiligheid die reeds menig letsel heeft veroorzaakt. Een groot nadeel voor het gebruik in de gymzaal is echter dat rond lastig op te bergen is juist door zijn grotere diameter en moeilijk te beveiligen is met landingsmatten of crashmatten.

Het rechthoekige model is beter geschikt voor het gebruik in de gym- en turnzaal. Dit model kent allereerst een betere transfer naar de grote (maxi) trampoline, de veiligheid is beter te waarborgen door het gebruik van schuifmatjes aan de kopse uiteinden op de trampoline en op vloerniveau is de rechthoekige trampoline beter te beveiligen met matten. Bovendien is de deze rechthoekige vorm qua berging beter hanteerbaar zeker door de aanwezige inklapbare steunpoten. Ook de beschermrand ('pad') verdient onze extra aandacht. De huidige modellen kennen slechts een afdekrand die bestaat uit louter gekleurd zeildoek. Voor intensief gebruik is dit zeker onvoldoende en dient deze pad voorzien te zijn van

een dikkere (Foam) bescherm laag. De KNGU heeft opdracht gegeven een model te ontwikkelen die voldoet aan deze veiligheids- en handelingseisen en mogelijkheden heeft voor multifunctioneel gebruik zoals het gebruik als schuinvlak bij eenzijdig inklappen van de steunpoten en een beschermhoes met print te gebruiken als b.v. doelschietwand.

HULPMIDDELEN

Al jarenlang worden bij het echte trampolinespringen hulpmiddelen gebruikt om sprongen te leren. Gebleken is dat hierdoor de springer minder angst heeft voor het aanleren van een sprong. Ook treden er minder ongelukkige landingen op zodat er minder blessures ontstaan.

De belangrijkste hulpmiddelen zijn:

De long

Dit is een vanginstallatie bevestigd met katrollen aan het plafond. Voor de springer is dit een zeer veilige manier om dubbele salto's aan te leren. Van de trainer vereist het een scherp reactievermogen en een vooruitziende blik voor gevarenmomenten.

Het schuifmatje

Het meest gebruikte hulpmiddel. Niet alleen bij moeilijke sprongen maar ook bij eenvoudige sprongen zoals buik- en rugsprong wordt er veel gebruik gemaakt van het matje. Bij gebrek aan een professionele mat kun je ook volstaan met een matras of een bekleed schuimrubberen matje. Het schuifmatje hoort standaard bij de tuintrampoline geleverd te worden.

ALGEMENE VEILIGHEIDSMATREGELEN

Voordat begonnen wordt met springen op een tuintrampoline moet er op de volgende punten gelet worden om veilig springen te waarborgen.

Elite

Tattoo

Easystore

Laag

- Alle veren moeten met de haken naar beneden aan de trampoline bevestigd zijn.
- Controleer regelmatig het doek en alle poten.
- Onder en in de buurt van de trampoline mogen geen voorwerpen liggen.
- Sieraden en horloges voor het springen af doen.
- De omstaande springers en toeschouwers moeten naar de trampolinespringer kijken. Ook zij hebben een vangfunctie bij de veiligheid van een spring(st)er.
- Kinderen nooit onder de (tuin)trampoline laten doorlopen.
- Bij het verlaten van de (tuin)trampoline eerst stil staan daarna via de beschermrand rustig van de trampoline afstappen.
- Rondom een tuintrampoline zachte matjes (matrassen) leggen.
- Breng zoveel personen bij op welke wijze een tuintrampoline gecontroleerd moet worden.

Voor de trampoline gelden extra regels.

- Aan de hoofdeinden bij een trampoline altijd een landingsmat leggen, steunend op een verhoging. Op de grond langs de zijkanten van de trampoline turnmatjes en/of lange mat.
- Niet op blote voeten laten springen in een doek met gaatjes (i.v.m. teenblessures).
- Minstens twee vangers ('spotters') aan elke zijkant. Veilig is om ze een halve meter van de trampoline af te laten staan, dus niet met de armen leunen op de rand. Op deze manier kunnen ze beter reageren wanneer ze plotseling moeten vangen. Door middel van een spelvorm kan het geoefend worden. Een springer springt met een bal en gooit plotseling de bal naar een vanger. Die moet de bal vangen (niet gaan overgooien!).
- Nooit springen wanneer er geen bevoegde leiding aanwezig is.

Methodische veiligheid voor de tuintrampoline.

- Oogcontact houden met de mat en wacht af tot de mat terugveert.
- Spring met spanning ook bij een val.
- In het midden van de mat springen.
- Niet te lang springen: ± 30 seconden
- Gecontroleerd springen – een gedegen opbouw is noodzakelijk voor de veiligheid.

Trapje

Specifiek voor de grote trampoline.

- Niemand mag op de valmatten zitten. De valmatten dienen om een val te breken en niet als rustplaats. Bovendien is het slecht voor het frame van de trampoline.

VOORKOM ONGELUKKEN

Het trampolinespringen wordt als een gevaarlijke sport beschouwd. Toch blijkt dat bij veel verenigingen weinig of nooit iets gebeurt. De meeste ongelukken gebeuren op de minitrampoline en in de pretparken of op de tuintrampolines waar men zonder begeleiding springen kan.

Een aantal tips

- Pas op voor de val op de trampolinemat. Als je in de mat springt of valt wordt je er met dezelfde kracht weer teruggekaatst. Verkeerd landen is meestal niet zo erg, maar vlak daarna, bij het terugveren van de mat ontstaan de gevaarlijke momenten. Meestal gebeurt dit zo snel dat er nauwelijks tijd is om je voor te bereiden op de val. Daarom moet je landingen op één voet, één hand en zelfs op twee handen zoveel mogelijk vermijden. De meest zekere landing is de ruglanding!
- Een beginner heeft meestal de neiging om hoog te gaan springen, maar het ontbreekt hem vaak nog aan een goede coördinatie. Dat dit gevaarlijk is, spreekt voor zich. De trainer moet de springer erop wijzen in het begin niet te hoog te springen.
- Het afstappen van de trampoline brengt gevaren met zich mee. De bovenkant van is ongeveer 1.10 meter boven de grond. Bij het springen, went men aan verende ondergrond. Plotselinge omschakeling van de gewrichten op de niet elastische grond is gevaarlijk. Ook zijn er al velen met hun voet achter de beschermrand blijven steken en voorover van de trampoline gevallen. Dus daarom eerst op de beschermrand gaan zitten en daarna voorzichtig afstappen. Erger is het ongewild verlaten van de tuintrampoline. Normaal gesproken heeft de springer dan niet meer de volledige controle over zichzelf. De belangrijkste opdracht van de vangers is de springer, ellebogen naar buiten gebogen, met beide handen te pakken en weer op de trampoline te duwen, om een landing op de rand of buiten de trampoline te voorkomen. Een onoplettende vanger kan zelf gewond raken. Alle vangers moeten met hun aandacht bij de springer zijn. Het beste is als de springer van tevoren zegt wat hij gaat doen, vooral wanneer hij moeilijke sprongen of verbindingen gaat springen.

TUINTRAMPOLINEGEWENNING

Vanzelfsprekend is dat een beginner niet gelijk allerlei sprongen gaat leren. Eerst moet je met de verende ondergrond van een trampoline kennismaken. De trainer en sporter moeten hiervoor steeds weer creatief oefeningen bedenken. Ga uit van het methodische principe: van makkelijk naar moeilijk, van bekend naar onbekend.

Tek A

Voorbeelden:

- 1 lopen over de trampoline
- 2 lopen over de trampoline, zowel voor - als achteruit
- 3 knieheffen (skippings, triplings: kortom het hele loop abc)
- 4 licht huppen over de trampoline, om de drie sprongen stilstaan (leren stoppen). Stoppen moet voor iedereen de hoogst prioriteit krijgen bij beginnende beoefenaars
- 5 aantal sprongen van tevoren vastleggen.
- 6 sprongen met richtingsverandering, bijv. slalom, eerst lopend
- 7 bewegingspatroon vastleggen, zoals een cirkel, een acht enz.
- 8 kruipen over de trampoline
- 9 handen en knieënsprong
- 10 touwtje springen
- 11 koprol voor- en achterover
- 12 bommetje.

Een aantal oefeningen kan met tweetallen gedaan worden. De handen goed vasthouden, anders kan de een de ander omhoog gooien (extra vering). Bij al deze gewenningsoefeningen niet of nauwelijks technische aanwijzingen geven. De springer kan met deze oefeningen zelf de natuurlijke bewegingstechniek vinden. Allereerst is zekerheid belangrijk, dus geringe springhoogte en vertrouwde bewegingen.

AANLEREN STOPPEN

Onderdeel van trampolinegewenning is het aanleren van het stoppen. Voor de beginner van belang omdat zij de neiging hebben hoger te springen dan ze eigenlijk kunnen. Eerst het

stoppen aanleren vanuit geringe springhoogte. Wanneer de sporter in de trampoline veert en op het laagste punt is moet hij snel door de knieën zakken en zo de terugvering van de mat opvangen. De armen schuin voor/zij om het evenwicht te bewaren. Daarna rustig gaan staan.

De tuintrampoline is een prachtig hulpmiddel en belangrijk voor de coördinatieve scholing van het jonge kind. Het hulpmiddel zou ook in de gymzalen moeten staan en de sportopleidingen moeten er in hun programma's op inspelen.

We moeten het kind niet met het badwater wegspoelen en onze verantwoordelijkheid nemen. Net als bij de airtumblingbaan en de airsprinkkast hebben de toestelfabrikanten zitten slapen toen het toestel op de markt kwam. De praktijk is leiding en richtinggevend. Dan kun je spreken over echt praktijkgestuurd leren. Onderwijs en sportvereniging: oppakken dus!

In dit artikel ging het vooral over het materiaal en voorwaarden voor veilig springen. In het volgende artikel komen meer sprongen en technieken aan bod op de tuintrampoline.

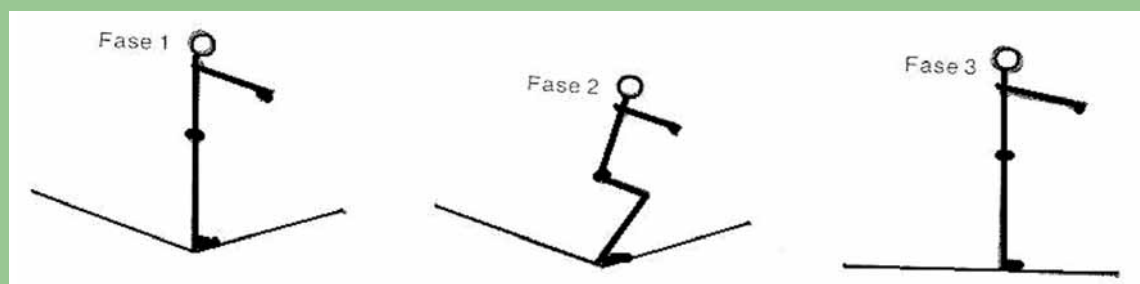
Met dank aan Marcel Verstraeten

Tekeningen: Jochem Mol

Foto's: Bergtoys

Info: www.bergtoys.nl
www.elphymed.nl
www.sidijk.com

Clinics: Bel met de KNGU of stuur een mail naar creagym@planet.nl

Tek B

KANOPOLO, EEN JONGE TEAMSPORT MET TOEKOMST!

Kanopolo, wat is dat? Vraag het een willekeurige persoon en niemand weet wat kanopolo is. Dit is niet vreemd, want kanopolo is tot nu toe een relatief kleine sport in Nederland en tevens de jongste sport op het water. Kanopolo of kajakpolo zou je kunnen zien als een combinatie van kanoën en waterpolo. Het verschil met waterpolo is dat de spelers in een kajak zitten en het doel op twee meter boven het water hangt. Net als bij andere doelsporten is het de bedoeling je tegenstander te verslaan door meer doelpunten te maken. **Door: Sjoukje Berkhof**

Met twee doelen, een bal en een geduchte tegenstander en wat instructie over spelregels, tactiek en techniek is kanopolo een jonge teamsport!

HOE IS KANOPOLO ONTSTAAN?

De wortels van Kanopolo kunnen in de andere onderdelen van de kanosport gevonden worden. In de jaren zeventig

Demonstratie kanopolo

werd kanopolo gebruikt als oefening voor wildwatervaren. Kanopolo is een intensieve sport waarbij vele wildwatertechnieken aan de orde komen. Het veelvuldig eskimoteren (omslaan en zelf weer boven water kunnen komen), sprinten, snel van richting veranderen en uit balans raken door het gooien van de bal of door een tegenstander, maken van kanopolo een perfecte oefening voor kanoërs. Veel kanoërs hadden plezier in deze oefening en gingen dit onderdeel tijdens de training uitbreiden. Een nieuw spel was ontstaan en men begon met competities op nationaal en later ook op internationaal niveau. In deze tijd werd kanopolo anders gespeeld dan de huidige vorm van kanopolo.

Vroeger werd gespeeld met waterpolodoeltjes en de bal diende met de peddel in het doel geslagen te worden. Aangezien regelmatig de tegenstander in plaats van de bal werd geraakt, besloot men begin jaren negentig de regels van het spel radicaal te veranderen. De doeltjes werden verkleind, nieuwe afmetingen: één meter bij anderhalve meter, en twee meter boven het water gehangen. De bal moest voortaan op doel gegooid worden, de keeper kon de bal alleen tegenhouden door zijn peddel te gebruiken. De keeper speelt in de aanval gewoon mee.

Na invoering van deze regels ontwikkelde kanopolo zich razendsnel. De dynamische balsport in teamverband werd populair over de hele wereld. De sport combineert facetten

Kanopolo in een zwembad

van diverse sporten met elkaar; snelheid, technische beheersing van de boot, kracht, tactisch inzicht en teambuilding. Veel kanoërs spreekt dit aan en maken de overstap naar het kanopolo.

Ook steeds meer jongeren gaan aan kanopolo doen. Jongeren die aan kanopolo doen, behoren voornamelijk tot de groep Bouncers. Bouncers zijn gericht op plezier, zijn extravert, actief en streven een doel na. Hun vrije tijd is gevuld met sociale contacten en gewone activiteiten¹. Kanopolo valt onder gewone activiteiten, hier worden voornamelijk balsporten, atletiek en turnen mee bedoeld, dus geen extreme activiteiten. Ook kunnen tijdens of na een training/wedstrijd je sociale contacten onderhouden worden.

**SNELHEID, KRACHT, INZICHT EN
TEAMBUILDING ERVAAR HET MET
KANOPOLO!**

HUIDIGE VORM VAN KANOPOLO

Kanopolo is een dynamische balsport die in zijn huidige vorm iets meer dan tien jaar gespeeld wordt. Kanopolo is een strijd tussen twee teams van minimaal elk vijf man in wendbare kajaks van maximaal drie meter, die voorzien zijn van stompe punten om de tegenstanders te beschermen. Kanopolo is een zeer snelle sport, waarmee bedoeld wordt dat het spel zich razendsnel van de ene helft van het veld naar de andere helft kan verplaatsen. Hierdoor kan de sport door buitenstaanders gezien worden als erg agressief en gevaarlijk. Het is echter een relatief blessurevrije sport. Dit komt vooral door de goede uitrusting (helm met een rekje voor het gezicht en een zwemvest dat als stootkussen kan dienen) ten behoeve van de veiligheid. De tactiek van kanopolo lijkt sterk op die van basketbal

of waterpolo. Kanopolo wordt zowel indoor, in zwembaden, als outdoor gespeeld.

Nederland kent, net als het buitenland, een nationale competitie kanopolo. Deze wordt gespeeld in drie weekeinden per jaar, waarvan één in juni en twee in september. Verder wordt het seizoen gevuld met het spelen van toernooien, zowel in het binnen- als het buitenland. Een competitieduel bestaat uit twee helften van elk tien minuten met drie minuten pauze ertussen. Bij het begin van elke wedstrijd wordt de bal in het midden van het veld gegooid en moeten beide teams voor de bal sprinten vanaf de achterlijn. De bal wordt gespeeld met de hand, al is spelen met de peddel ook toegelaten. Als een speler de bal heeft, moet hij die binnen vijf seconden weer afspelen. Andere spelers mogen hem in de tussentijd proberen om te duwen, echter alleen tegen de schouder of tegen de rug. Eigenlijk mag bij kanopolo bijna alles, zolang het maar geen gevaar oplevert voor de tegenstander. Je mag je peddel ook niet bewegen naar iemands hand toe, dit zou hem in gevaar kunnen brengen. Een andere belangrijke regel is dat de keeper niet weggevaren mag worden wanneer hij onder het doel ligt, hij zou dan immers het doel niet meer kunnen verdedigen. Materiaal is bij kanopolo ook erg van belang, want zonder uitrusting ben je nergens. In de eerste plaats heb je een kajak nodig. Men noemt de sport wel kanopolo, toch kun je beter een kajak gebruiken. Een kajak, is aan de onderkant gelijk aan een kano, maar de kajak is van boven helemaal dicht met een mangat of opening in het midden. Om vooruit te komen met de kajak heb je natuurlijk ook een peddel nodig, dus deze moet ook aangeschaft worden. Naast een kajak en peddel is een beschermende uitrusting, zoals een polohelm en een zwemvest, van belang. Dit omdat kanopolo, zonder deze bescherming, een gevaarlijke sport wordt. De helm en het zwemvest vangen veel klappen op. Een wetsuit is ook van altijd handig, dit houdt je lekker warm bij wat lagere temperaturen. Hiernaast heb je nog een spatzeil nodig, dit is een zeil dat ervoor zorgt dat er geen water in je boot terechtkomt.

WERELDKAMPIOENSCHAPPEN

Kanopolo mag dan een kleine onbekende sport zijn, het wordt over de hele wereld gespeeld. In Engeland, Duitsland en Australië is kanopolo wel een grote sport. Toch blijven we iets dichterbij huis, in Nederland zijn er ongeveer veertig verenigingen die aan kanopolo doen. Het niveau ligt van heel laag tot heel hoog. Zo werd Nederland op het WK in 2004, dat in Japan werd gehouden, wereldkampioen bij de heren, de dames hebben het tot de kwartfinales gebracht. Kanopolo wordt het meest in Europa gespeeld, er worden door heel Europa toernooien georganiseerd. Op deze toernooien worden vaak vier wedstrijden op een dag gespeeld.

In 1994 werden de eerste wereldkampioenschappen kanopolo georganiseerd door de International Canoe Federation (ICF). In het Engelse Sheffield werd Australië wereldkampioen door Duitsland met maar liefst 6-1 in de finale te verslaan.

Australië zou gedurende de jaren negentig het internationale kanopolo blijven domineren. Het WK is dermate succesvol dat het ICF besloot om voortaan om de twee jaar, in de even jaren, deze strijd om de wereldtitel te laten plaats vinden. In de oneven jaren is er ruimte voor continentale kampioenschappen.

In 2006 werden de zevende wereldkampioenschappen in Nederland georganiseerd. Dit vond plaats van woensdag 9 augustus tot en met zondag 13 augustus op de Bosbaan te Amsterdam.

Frankrijk wist wereldkampioen te worden na een spannende finale tegen Italië. Frankrijk had in de halve finales (oud)wereldkampioen Nederland verslagen. Italië plaatste zich ten koste van Duitsland. Nederland haalde nog wel een bronzen medaille, door Duitsland te verslaan.

De Nederlandse equipe en de organisatie kunnen terugkijken op een zeer geslaagd wereldkampioenschap. Wat ook duidelijk te merken was aan de goed gevulde tribunes en belangstelling uit de Nederlandse Kano Bond en Erica Terpstra (voorzitter NOC*NSF).

DE TOEKOMST VAN HET KANOLO

Zoals ik het zie doen mensen die kanopolo spelen aan de mooiste teamsport van de wereld. Deze sport is van alle markten thuis: snelheid, techniek, kracht, inzicht en samenspel zijn de vijf kernwoorden waarmee kanopolo verbonden is. Bovendien is het heerlijk om op een warme zomerdag op het water te zijn en in de winter in het zwembad te liggen.

Scenario's

Welke toekomst ligt er voor kanopolo in het verschiet? De werkgroep 'Jeugd in Beweging' heeft een viertal toekomstscenario's voor sportdeelname in de toekomst geschetst:

- 1 'we do it our way', waarin het accent ligt op sportnetwerken die mensen zelf gaan opzetten via internetafspraken los van clubs en verenigingen
- 2 'hard bodies', waarin het accent ligt op de lichaamscultuur en het werken aan een schoonheidsideaal (strak en sterk lijf)

3 'bewegingsmanager', waartin het accent ligt op coördineren van bewegingsactiviteiten en het opzetten van een groot-schalige landelijke sportinfrastructuur

4 'sportplicht', waarin het accent ligt op het op zoek gaan naar, en het kweken van sporttalenten en ambassadeurs van de sport.

In mijn toekomstbeeld past kanopolo eigenlijk maar bij één toekomstscenario, namelijk 'Bewegingsmanager'. Dit is het enige toekomstscenario waarin sportverenigingen (dan wel op een andere manier georganiseerd), over vijftien jaar, nog bestaan. Ik denk dat er anno 2020 grote sportcomplexen opgericht worden (dit wordt ook genoemd in het scenario Bewegingsmanager), waarin ook waterplassen/zwembaden worden aangelegd. Hier kan men te allen tijde kanopolo uitoefenen. De kick van deze sport is te mooi om het te laten verdwijnen. Mensen zullen blijven sporten, aangezien bewegen erg belangrijk is voor hun gezondheid. Vanuit bedrijven worden sportmiddagen voor werknemers georganiseerd. Voor hen is kanopolo een fantastische sport om met elkaar uit te oefenen. Ook de jeugd zal deze sportcomplexen gaan bezoeken en kanopolo als een uitdaging zien.

Agonaal spel

Johan Steenbergen heeft het in een artikel over hedendaagse sport het volgende: Sport is een 'agonaal spel': een spel waarin het strijden tegen elkaar (in competitie treden met elkaar) een van de belangrijkste noties is². Veel mensen houden er dus van om tegen elkaar te strijden, dit gebeurt voornamelijk in teamsporten. Dit zou aan kunnen geven dat een teamsport zal blijven bestaan. Bij kanopolo strijden teams ook tegen elkaar, daarom verwacht ik dat kanopolo populairder zal worden en zich blijft ontwikkelen.

Vrije inschrijving in sportcomplexen

Paul de Knop, Kristine de Martelaere en Lies van Heddegem schrijven in hun artikel dat sport en bewegen continue aan verandering onderhevig zijn³.

Ik denk dat er binnen het verenigingsleven ook het een en ander gaat veranderen. Anno 2020 zullen teamsporten worden georganiseerd vanuit en in grote sportcomplexen. Deze complexen zijn van alle accommodaties (sporthallen, sportvelden, fitness, zwembaden, atletiekbaan, een waterplas voor onder andere kanopolo en waterskiën, etc.) en materialen voorzien. Als men wil sporten gaat men naar zo'n sportcomplex en schrijft zich in voor een sportactiviteit die hij op dat moment wil gaan doen. Als hij zin in een potje kanopolo heeft zet hij zijn naam in de daarvoor bestemde computer en gaat samenspelen met de mensen die zich ook voor kanopolo hebben ingeschreven. Zo zie ik globaal de toekomst van kanopolo tegemoet, het zal dus populairder worden en blijven bestaan.

Prestatiegericht kan

Ook in het toekomstscenario 'sportplicht' zou kanopolo kunnen passen, aangezien men hier ook werkt met sportcomplexen (omniverenigingen). De overheid zal mensen erg sti-

muleren om te sporten en scholen zullen ditzelfde doen bij hun leerlingen. Er komen prestatiegerichte schoolteams, die tegen andere scholen strijden om het kanopolo kampioenschap. De school die kampioen is krijgt extra subsidies van de overheid. Als je het dus zo bekijkt zou kanopolo ook goed in het scenario 'sportplicht' passen.

Toch is dit scenario iets teveel op prestaties (van het individu) gericht. Bij kanopolo gaat het ook nog een keer om het samenzijn en gezelligheid.

Misschien via netwerken

Misschien dat kanopolo ook een klein beetje in het scenario 'we do it our way' past, maar het zal moeilijk zijn om via internet af te spreken om te gaan kanopoloën, omdat je een accommodatie en veel materiaal nodig hebt. Bij een sportvereniging of sportcomplex zijn deze materialen en accommodatie aanwezig.

Geen 'hard bodies'

Het toekomstscenario 'Hard bodies' is helemaal niet van toepassing op kanopolo. Hierin staat het lichaam centraal, dit is bij kanopolo niet het geval. Bij kanopolo gaat het om het samenspel, sociale contacten etc. Dit scenario is teveel gericht op het individu. Kanopolo is en blijft toch een team-sport.

LITERATUUR

Artikelen

Lichamelijke Opvoeding. KVLO, jaargang 87, 19 november 1999:

- 'De aansluiting van LO en schoolsport op de actuele bewegingscultuur' door Paul de Knop, Kristine de Martelaere en Lies van Heddegem.
- 'De hedendaagse sport: Moderne en sportmoderne tendensen' door Johan Steenbergen.

- 'Laatste themanummer van 2000' door Hilde Bax en Ernst Hart.
- 'Toekomstscenario's Jeugd in Beweging'

Internetsites

<http://www.utnws.utwente.nl/utnieuws/data/38/30/sport.html>
http://www.bc-enschede.nl/wgrassroots/vakken/sport/bijzonderesporten/vanloenen_neutkens/inleiding.htm
<http://kvso.nl/drupal/?q=node/33&PHPSESSID=7cb30cce1b4ecfc8725c83ff66785f19>
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Kanopolo>
<http://www.nkb.nl/content.asp?soort=discipline&id=92>
<http://www.kvkeistad.nl/content.php?s=2>
<http://www.kanorotterdam.nl/kanorotterdam/pages/polo.htm>
<http://www.canoepolo.nl/nkb/>
<http://www.mdr.nu/Polo.38.0.html>

Bronnen afbeeldingen

<http://www.myphotoart.nl/photo/sport/WK%20Kano%20Polo%202006/left.html>

Noten

- ¹ *Lichamelijke Opvoeding* 'Laatste themanummer van 2000' door Hilde Bax en Ernst Hart
- ² Vakblad *Lichamelijke Opvoeding*, 'De hedendaagse sport: Moderne en postmoderne tendensen' door Johan Steenbergen
- ³ *Lichamelijk Opvoeding* 'De aansluiting van LO en schoolsport op de actuele bewegingscultuur' door Paul de Knop, Kristine de Martelaere en Lies van Heddegem

Correspondentie:

Sjoukje Berkhof
 Dalweg 20a
 7676 SC Westerhaar-Vriezenveensewijk
 Tel.: 06-27116365, e-mail: sjoukje_berkhof@hotmail.com

WK kanopolo 2006
te Amsterdam

SOCIAL CIRCUS IN DE PRAKTIJK

In het artikel op pagina 9 e.v. in dit nummer is uiteengezet wat de waarde van **social circus** kan zijn voor kwetsbare leerlingen. In dit praktijkartikel wordt u een kijkje in keukens gegund en kunt u lezen hoe dit in de praktijk wordt uitgewerkt.

Door: Monique Hammink en Ruud Bosscher

KIJKJE IN DE KEUKEN

Een artikel als dit is te kort u volledig in te wijden in het programma *social circus*, maar een blik in de keukens willen we u gunnen. We kiezen ervoor in beginsel te werken vanuit een duidelijke structuur binnen de sessies en herkenbaarheid tussen de sessies. De structuur van de sessies binnen dit programma is als volgt:

Voor binnenkomst in de circusruimte (dat kan ook een 'aangeklede' gymzaal zijn) verwisselen alle kinderen hun eigen schoenen voor circusschoentjes en worden eventueel waardevolle spullen ingenomen. Bij binnenkomst van de kinderen is het belangrijk even individuele aandacht voor iedereen te hebben, zodat eenieder zich gezien en welkom voelt. Door een compliment over de kleding, haardracht of het even samen voorbespreken van de acts die geoefend worden en dergelijke is dit simpel te doen. De naam van ieder kind kennen geeft ook aan dat er aandacht is! Alle kinderen komen vervolgens gezamenlijk en tegelijkertijd de 'circusruimte' binnen, terwijl er passende muziek wordt gedraaid. Terwijl de kinderen binnenkomen, wordt er door de stagiaires/vrijwilligers een circusact opgevoerd. Alle kinderen hebben een duidelijke eigen plek rond de pistemat op een krukje (of iets vergelijkbaars). Deze start duurt ongeveer vijf minuten. Het doel van deze manier van binnenkomen en starten is dat het de focus richt op het circus, bijdraagt aan de concentratie en aan de gezamenlijkheid. De eerste vijf tot tien minuten zijn in deze projecten vaak cruciaal: loopt dit lekker dan doen de kinderen verder meestal ook goed mee.

WARMING UP

Vervolgens worden alle kinderen welkom geheten, de artiesten(stagiaires) bedankt voor hun optreden en volgt een kort introductiepraatje waarbij eventueel kort (positief) kan worden teruggekeken op de vorige week. Daarna wordt er een gemeenschappelijk opwarmingsspel aangeboden. Dit kan verschillende vormen aannemen, maar moet te maken hebben met circus en bevat elementen als concentratie, respect en applaus. Voorbeelden zijn: het om beurten iets uitbeelden met een voorwerp, waarbij het voorwerp iets anders moet voorstellen dan het eigenlijk is of het uitvergroten van emoties en zo komen tot spel. De warming-up duurt ongeveer tien minuten. De mental set is gericht op het kijken naar elkaar, jezelf durven presenteren, elkaar niet uitlachen maar juist waarderen om het lef iets te laten zien, applaus geven en ontvangen.

CIRCUITVORM

De eerste zeven bijeenkomsten worden er vervolgens verschillende circusdisciplines aangeboden in circuitvorm. Er wordt gewerkt in kleine groepjes. Gedurende deze sessies worden alle beschikbare disciplines meerdere keren aangeboden, bijvoorbeeld jongleren, trapeze, ballopen, koordlopen, acrobatiek, éénwiel fietsen, goochelen, clowns, en dergelijke. Dit is afhankelijk van de beschikbaarheid van materiaal en de kennis en kunde van de begeleider(s). In het circuit oefenen de kinderen/jongeren telkens tien minuten en wisselen op een duidelijk signaal (bijvoorbeeld een gong) naar het volgende aanbod. Extra structuur kan worden geboden door alle disciplines van die dag een nummer te geven én door de disciplines van die dag een vaste en duidelijk herkenbare plek in de ruimte te geven, zodat doordraaien naar het volgende nummer makkelijk is. We gaan hierbij uit van drie keer tien minuten, dus totaal dertig minuten werken in een circuit.

WERKEN NAAR EEN PRESENTATIE

De laatste zeven bijeenkomsten van een blok (uitgaande van een project van veertien keer) wordt dit half uur besteed aan het oefenen van een zelfgekozen discipline en het in een groepje toewerken naar een act. Daarbij hoort ook het kiezen en uitwerken van een rode draad door de voorstelling en het op een grappige manier in- en uit de piste brengen van materiaal ('de crew'). Vlak voor de eindvoorstelling wordt ook geoefend met hoe en waar iedereen op de bank zit, wanneer de volgende act achter het gordijn gaat klaarstaan en dergelijke.

Elke sessie wordt beëindigd met een korte presentatie, waarin zo veel mogelijk kinderen de kans krijgen kort te laten zien wat ze vandaag geoefend hebben. Hierin is veel aandacht voor de manier waarop ze opkomen (applaus!), het presenteren (kijk naar je publiek), en het ontvangen van applaus na je act. Kinderen die niets durven laten zien kunnen subtiel worden ingezet als stalmeester en het gordijn voor de andere 'artiesten

openen', waarna ze natuurlijk aan het eind van de mini-presentatie zelf ook applaus krijgen! Voor deze eindvoorstelling wordt tien minuten ingeruimd.

Tenslotte wordt er tegen de groep als geheel iets positiefs over vandaag gezegd. Voor de groep belangrijke thema's kunnen kort worden uitgelicht, bijvoorbeeld '*vandaag hebben jullie zo goed samengewerkt!*'. Er wordt kort vooruitgeblikt naar de volgende keer. Hiermee wordt de laatste vijf minuten van de les gevuld.

KIEZEN VAN DE ACTS

Halverwege het project mogen de kinderen zelf een discipline gaan kiezen waar ze zich verder in gaan bekwamen voor de voorstelling. De begeleiders zijn er wel alert op wat ieder kind goed zou kunnen en bewaken dat een kind niet iets kiest waar het grote kans op falen heeft. Begeleiders proberen hier subtiel in te sturen indien nodig. Er wordt zo goed mogelijk gekeken naar de kwaliteiten van ieder kind om van daaruit een act op te bouwen en om tot een goede keuze te komen wie op welke plek wordt ingezet tijdens de voorstelling. Vaak is het de kunst om van iets kleins en simpels iets moois en groots te maken. Sommige kinderen kunnen moeilijker in een groepje

oefenen voor een act of krijgen de circustechniek moeilijker onder de knie. Het is dan de uitdaging ook voor hen iets te vinden waar zij een positief gevoel aan over houden. Een van de doelen van deze projecten is immers dat de kinderen met meer zelfvertrouwen en het gevoel iets te kunnen het project afronden. Voor sommige kinderen is het geweldig bij het licht en/of geluid te zitten en daar hun rol binnen de voorstelling te hebben.

TENSLOTTE

Zolang de effecten van *social circus* nog onvoldoende 'hard' gemaakt kunnen worden blijft er het nodige te ontwikkelen. Belangrijk is daarbij een goede *fit* te vinden tussen wat we willen meten, wat we kunnen meten en de bij de verschillende doelgroepen passende en beschikbare evaluatie-instrumenten. De vele ervaringsverhalen, zowel op websites als vanuit de ruim 100 kinderen en 24 betrokken begeleiders in de zes projecten van dit onderzoek geven in ieder geval aan dat circus een 'magische' werking kan hebben, veel plezier oplevert, onverwachte kunsten en kunde in beeld brengt, bijzondere samenwerkingsvormen stimuleert en het publiek, veelal ouders, vermaakt en kan ontroeren. Voldoende redenen om het licht op *social circus* te laten schijnen! Het project rond *social circus* wordt daarom vervolgd. In de eerste helft van 2007 zal het programma weer op diverse locaties worden uitgevoerd, waarbij de effecten nauwkeurig zullen worden gevolgd. Wilt u meewerken aan dit project, neemt u dan contact op via onderstaand adres. Wij vragen van u affiniteit met circus en een groep kinderen waarmee u tien tot vijftien keer kunt werken aan dit project. U zult het circusprogramma en een training in de uitvoer ervan ontvangen. Vanzelfsprekend zullen we u in de toekomst via dit medium over de resultaten berichten!

Over de auteurs

Dr. Monique Hamink is lid van de kenniskring *Bewegen & Gedragsbeïnvloeding* van de Chr. Hogeschool Windesheim, Zwolle.

Dr. Ruud Bosscher is Lector *Bewegen & Gedragsbeïnvloeding* op de Chr. Hogeschool Windesheim, Zwolle.

Correspondentie: info@empoweringcenter.nl

FOTO: GUIDO HOLZ

Advertenties

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk

www.grevink.nl

klik op "actie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

in wintersport

Voor een offerte of brochure bel:

Tel: 0341-460180

Fax: 0341-431888

Email info@grevink.nl

GREVINK
reizen
wintersportreizen voor groepen!

SKILAND
SKIKAMPEN

Skiland
Postbus 59735
1040 LE Amsterdam
tel: 020-4893818
fax: 020-4893819
info@skikamp.nl
www.skikamp.nl
www.skiland.eu

SKILAND: uw partner voor de leukste wintersportkampen!
Vraag nu de nieuwe folder aan en laat u overtuigen van de prijzen, de mogelijkheden en het enthousiasme!

De voordelen van een schoolskikamp via Skiland:
| voordelige all-in prijs, inclusief skipas, skihuurl en skiles
| zowel skien als snowboarden
| volpension accommodatie met leuke avondprogramma's
| de leerling wordt veilig begeleid door ervaren CREW-members
| prettige open sfeer, duidelijke communicatie
| betrouwbaar en veilig volgens VeBON-voorwaarden

Meer info en foto's vindt u op www.skikamp.nl of www.skiland.eu

centrum voor
NASCHOLING
AMSTERDAM

VEELZIJDIG IN
ONDERWIJSVERBETERING

Professionele begeleiders in de school

Opleidingen 2007-2008

Coach in het Onderwijs

Eénjarige Post-HBO registeropleiding

Supervisor in het Onderwijs

Tweejarige Post-HBO registeropleiding (LVSB erkend)

Interne personeelsbegeleiding faciliteert en stimuleert professionalisering in het kader van de wet BIO, individueel en in teams. De door ons opgeleide begeleiders leveren een bijdrage aan het vormgeven van integraal personeelsbeleid, het werken aan onderwijsvernieuwing en de ontwikkeling tot opleidingsschool.

Coaching vindt primair plaats binnen de context van de schooldoelen. **Supervisie** richt zich op meer persoonlijke leertrajecten van de medewerker als professional.

De opleidingen richten zich op docentbegeleiders, opleiders en middenmanagers die taken op het gebied van begeleiding van personeel (gaan) vervullen, nascholers en adviseurs. Zij rusten toe voor een (bovenschoolse) begeleidingsfunctie in de organisatie.

In maart t/m mei organiseren wij op diverse locaties voorlichtingsbijeenkomsten.

Informatiebijeenkomsten 2007

Coach: 24/4, 23/5, 31/5 • Supervisor: 19/3, 28/3

Meer info: www.centrumvoornascholing.nl of Eibakker@cna.uva.nl

CSL017

UvA HvA

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic ®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken? Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen! Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgelden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

Science, géén fiction

EN VERDER

LEUK LEREN LEREN

In een eerder artikel ('Leuke linken leggen') heb ik geschreven dat het pendelen (de 'heen en weer'- actie) van docent én leerlingen tussen beleven, leren én leren leren om verschillende redenen belangrijk is. Leren leren is de link tussen het meer zelfstandig werken van leerlingen én daardoor hun meer gemotiveerd bewegen. Bij dat 'meer zelfstandig werken' kun je verschillende posities innemen.

Door: dr. Edwin Timmers

De mate van zelfstandigheid van leerlingen in de les kan verschillende gradaties hebben.

- a Veel zelfstandigheid: 'Ik wil leerlingen vrijlaten bij het uitvoeren van taken, organiseren van bewegingsactiviteiten en situaties, keuzes én het ontwerpen daarvan'.
- b Beperkte zelfstandigheid: 'Ik wil leerlingen vrijlaten bij het zelfstandig uitvoeren van opdrachten én het organiseren van bewegingsactiviteiten en -situaties'.
- c Weinig zelfstandigheid: 'Ik wil leerlingen leren hoe ze zelfstandig een opdracht kunnen uitvoeren'.

Voorzichtig raken

FOTO: TWAN BELGERS

Taken reguleren die zelfstandigheid. Dát is de kern van dit verhaal.

LEREN VOOR WAT?

Leren vindt plaats door activiteiten die leerlingen tot veel en intensief bewegen uitdagen, voldoende inhoud hebben of de nodige inspanning kosten en tot het willen leren van leerlingen leiden. Het moet ergens over gaan, ergens toe leiden en de nodige tijd kosten. Het is daarom motiverend voor leerlingen als een basketbalblok van acht tot tien lessen voor een derde leerjaar wordt afgesloten met bijvoorbeeld een interklassikaal toernooi. In vervolg op dat blok wordt bij voldoende belangstelling en als schoolsportactiviteit, onmiddellijk na schooltijd een klassencompetitie (per klas twee teams) gehouden. Dat organiseren ze vooral zelf. Een blok bewegen en muziek en acrogym van vier tot zes lessen voor een tweede leerjaar eindigt met demonstraties op een ouderavond. Het gebeurt in teams van vier leerlingen. Ontwerp en aankleding doen ze zelf. Een blok judo van zes lessen voor brugklassers eindigt met een kata of judodemonstratie aan elkaar en een onderling toernooitje. Tweede- of derdeklassers nemen de organisatie voor hun rekening. De tijd die aan een bepaalde activiteit wordt besteed en waarin de meerderheid van de leerlingen wellicht enige leerervaring opdoet is beperkt. Het dilemma hierbij is: wèl een veelzijdig bewegingsaanbod willen doen, maar tegelijk ook diepgang willen nastreven. Ze moeten wát kunnen leren. Het effect van wat er geleerd wordt, kan worden vergroot door bewust naar transfer te streven. In dat geval hanteert u als opvatting: 'leerlingen leren basketballen én leren spelen', 'leren judoën én leren vechten', ... Enkele voorbeelden illustreren die combinatie aan leereffecten.

Het (technisch) principe van rechte stoten bij boksen is 'elkaar ontspannen en nét op het voorhoofd of de maag te raken'. Een actie lokt een reactie uit. Dat kan een verdedigingsactie zijn: blokken, weren, bukken of achterwaarts slippen of een tegenaanval. Ook dat is een rechte stoot eerst met dezelfde hand waarmee de aanval van de partner is opgevangen en waardoor de partner enige reactietijd heeft en later direct met de andere hand. De partner weet dat die aanval onmiddellijk na een eigen aanval komt. Bij het leren boksen is een methodiek en leerlijn:

Datum: 16-10-06	<i>Leren spelen</i>	<i>Leren spelen met inzicht spelen: technische en didactische principes?</i>	<i>Sociaal leren (tactisch en sportief spelen)</i>
Groep: 3H Lesnummer: 2 (dubbeluur)	<i>Spelthema 5 en 3+4 als afwisseling.</i>		<i>Regelthema: Bewegend oefenen.</i>
<i>Beleven</i>	5-5 half veld met recht van aanval halen. Teams spelen de hele periode in vaste samenstelling met het oog op een interklassikaal basketbaltoernooi voor derdeklassers aan het eind van deze periode.	4 teams (niveauheterogeen) In de hele les: team 1-2 en 3-4.	Spelers zijn scheidsrechter: zelf spel op gang houden.
<i>Leren</i>	Aanvallend: 1-2-2. Verdedigend: man tegen man. (Spelthema 5) Positiespel 5-3 (+2). Accent: scoren in beweging. Op half veld. (ST 3/4) Doelcircuit met tweetallen op half veld.	Speelwijze: zorg in de aanval voor positiewisselingen en snelle balcirculatie; houd het veld breed en diep. Keuzes geven in manier van het probleem 'scoren'. Lay-in aanbevelen.	Tactische principes: - bij ruimte scoren in beweging! - pak dichtstbijzijnde tegenspeler! - in en uit bewegen! Spelen met twee coaches per team. Eén voor aanval en één voor verdediging.
<i>Leren te leren</i>	Leerlingen coachen elkaar indirect of vragenderwijs (toepassen van werkpatroon). Probleemsturend coachen op principes. Teamtaak: maak een plan voor 'steeds beter tactisch gaan spelen' ter voorbereiding op toernooi.	Vuistregel/principe: 'sturend coachen als het moet en probleemsturend/vragend coachen als het kan'. In time-outs: plaatjepraatje-daadje als werkpatroon toepassen.	Op basis van spelanalyseschema (met spelthema's).

Figuur 1 Een lesvoorbereidingsschema

- verdediger staat stil, aanvaller bepaalt de afstand tot het voorhoofd (reikafstand), doet een stapje terug, partner houdt de handschoen voor z'n voorhoofd, de aanvaller komt in en slaat met de hand aan dezelfde kant als waarmee wordt uitgenodigd op de handschoen; met die 'handschoen' reageert de partner in een tegenaanval
- beiden zijn in beweging en 'dansen' om elkaar heen; verdediger staat stil, aanvaller komt in, bepaalt de afstand, staat stil op het moment van stoten en geeft een afgesproken stoot; de verdediger reageert met dezelfde tegenstoot
- beiden zijn in beweging, maar het initiatief verschuift van verdediger naar aanvaller die met een signaal vooraf aangeeft welke stoot eraan gaat komen; het is een soort sparren
- beiden zijn in beweging en beiden mogen elkaar raken; de stoten kunnen vooraf afgesproken zijn of niet.
Bij het leren judoën is van een vergelijkbare methodiek en leerlijn sprake:
- vanuit stand en enige voorbeweging probeert tori als aan-

- valler om uke als verdediger met een vooraf afgesproken techniek te werpen; uke verdedigt zich door te blokken of te ontwijken en met een vergelijkbare techniek de partner te werpen; voorbeeld: aanval met een grote buitenwaartse beenveeg wordt beantwoord met het over dat been heen-stappen en overnemen met een kleine binnenwaartse beenveeg met hetzelfde been gericht op het wegvegen van het standbeen van de partner
- in beweging probeert tori om uke uit balans te brengen met een vooraf afgesproken aanval
 - tori geeft twee of drie aanvalsmogelijkheden vooraf aan
 - beiden proberen elkaar te werpen; de mogelijke aanvallen kunnen vooraf afgesproken zijn of niet.

Het op elke actie van een aanvaller direct reageren (verdedigen of juist onmiddellijk de aanval kiezen) is een tactisch principe. Je krijgt er initiatief mee. De methodische stappen in de zin van een werkpatroon is een didactisch principe (of vuistregel).

Transfer ontstaat als de bewegingsvorm, (technische, tactische en didactische) principes en beleving sterk overeenkomen. Met name het leren van principes bevordert het leren met inzicht en dus het begrijpen. Een volgende stap is het zelf toepassen en gebruiken van 'principes'.

Wat hier wordt gezegd over het bevorderen van transfer vereist samen met de wens tot zelfstandig leren handelen de noodzaak van 'leren leren'.

EEN OP 'LEREN' GEBASEERDE LESOPZET

Als beleven, leren en leren leren de kern van onze les vormen én het motorisch, sociaal en cognitief leren in samenhang de leerlijnen bepalen, ligt het voor de hand dat de docent het volgende lesvoorbereidingschema gebruikt (zie figuur 1). Opvattingen hebben immers consequenties voor ons concreet didactisch handelen. De spelthema's zijn in een vorig artikel ('leuke linken leggen') beschreven. Het belang van 'technische, tactische of didactische (leer)principes' is zojuist aangegeven.¹ Daarmee kunnen we leerlingen tot inzichtelijk

Goed blijven kijken

FOTO: TWAN BELGERS

leren brengen. De leerling ervaart dan het belang van principes om te kunnen leren. Later leert hij deze bijvoorbeeld in de rol van coach zelf toe te passen. De didactiek van de docent wordt op die manier op termijn de 'bewegingsgrammatica' van de leerling.

TAKEN REGULEREN ZELFSTANDIGHEID

Gewapend met kennis en vaardigheden die ze in enige mate kunnen toepassen en door het uitvoeren van rollen zoals beweger/speler, scheidsrechter/organisator of helper/coach) kunnen ze taken uitvoeren die gericht zijn op (a) samen een opdracht uitvoeren, (b) samen iets organiseren, (c) samen verantwoorde keuzes van activiteiten en in volgordes maken tot en met het (d) samen ontwerpen van activiteiten en situaties. Er is hier sprake van een opbouw in complexiteit in en het in toenemende mate zelf iets kunnen regelen.

De taken die hier worden bedoeld hebben verder de volgende kenmerken:

- 1 een relatief complexe/moeilijke en uitdagende taak die een onderlinge verdeling van taken nodig maakt, waarbij met interesses en kwaliteiten van elkaar rekening wordt gehouden en die verschillende roluitvoeringen vereisen
- 2 ze nodigen uit tot het geven van adviezen aan elkaar
- 3 ze zijn uit te voeren in een relatief klein team (van drie tot zes personen) en resulteren na een gegeven tijd in een te demonstreren product
- 4 er zijn verschillende competenties voor nodig:
 - iets doen of uitvoeren
 - iets ontwikkelen; een plan maken
 - elkaar helpen bij het uitvoeren, organiseren, kiezen en ontwerpen
 - een 'kijk' hebben op 'hoe' te spelen en 'hoe' te leren
 - samen en alleen evalueren van proces en product
- 5 het team en elk teamlid worden getoetst op het bereikte niveau en de kwaliteit van het proces dat daaraan vooraf is gegaan.

Als een taak aan al deze kenmerken voldoet is de kans op het ontstaan van samenwerkend leren groot.

EEN VOORBEELD VAN TAKEN MET DEZE KENMERKEN

De op één na laatste les....geef een boksdemonstratie!

Je kijkt elkaar eens aan en besluit een groep van drie personen te vormen omdat je vindt, dat je prima met elkaar kunt boksen. Er is onderling vertrouwen.

Jullie maken een demoplan op basis waarvan twee boksers al sparrend een demonstratie gaan geven en tonen hierin alles wat je in huis hebt op het gebied van aanvallen, verdedigen en het reageren op elkaar. Het actie-reactie principe wordt dus duidelijk in beeld gebracht. Er kan sprake zijn van enkelvoudige en samengestelde aanvallen (series en combinaties). Een derde man/vrouw geeft een toelichting bij wat de boksers gaan doen. Er wordt een opbouw naar een steeds grotere complexiteit van aanvallen en verdedigen getoond.

Het volgende is kenmerkend voor jullie manier van boksen:

<i>A. Al boksend oefenen</i>	<i>B. Veilig en gezond boksen</i>	<i>C. Sportief boksen</i>
<i>Doen</i> A2 Acties van een scheidsrechter. A5 Boksprincipes.	<i>Doen</i> B1 Boksspelregels. B2 Organiseren van veilig boksen.	<i>Doen</i>
<i>Regelen</i> A6 Het spel lopend houden. A7 Volgordes in aandachtspunten en aanwijzingen. A9 Oplossen van boksproblemen.	<i>Regelen</i>	<i>Regelen</i> C7 Omgaan met verschillen. C9 Direct (of indirect) coachen. C10 Organiseren van een bokstoernooi.
<i>Kiezen-Ontwikkelen</i> A13 Boksvormen. A14 Vuistregels (didactische principes).	<i>Kiezen-Ontwikkelen</i>	<i>Kiezen-Ontwikkelen</i> C16 (Direct of) indirect coachen.
<i>Ontwerpen</i> A15 Ontwerpen van een boksdemonstratie.	<i>Ontwerpen</i> B7 (taak) een sportief evenement organiseren bijvoorbeeld een intraklassikaal bokstoernooi.	<i>Ontwerpen</i> C17 Beoordelen van boksniveaus van elkaar.

Figuur 2 Ensceneringsthemagebieden en thema's

- beweeglijk en ontspannen
- met een hoge dekking, ook bij een eigen aanval
- gevarieerde aanvallen en verdedigingen.

Zorg voor een zo goed mogelijke demonstratie van wat je als boksters kunt. Na vijf minuten wordt degene die toelicht gewisseld en krijgen we een volgende demonstratie. Er wordt op twee of drie zaaldelen aan de toeschouwers gedemonstreerd. De toeschouwers beoordelen het gezamenlijke boksniveau. Jullie hebben jezelf ook vooraf beoordeeld. Plan en beoordelingen worden bij de docent ingeleverd. Jullie krijgen ze de volgende week, samen met een eindniveauboordeling terug.

De laatste les: het bokstoernooi

We maken zelf een groep van vier of vijf boksters en gaan een toernooi boksen. Kies vooraf je groep. De hele klas is opgedeeld. Regel dat onderling.

Maak in tweetallen een boksinleiding = beweeglijk, ontspannen, gevarieerd boksen op uitnodiging om en om.

Het bokstoernooi duurt 30 minuten. Maak er een halve competitie van: maak een doordacht wedstrijdschema en houd een poulestand bij. Bepaal de duur per wedstrijd.

Er zijn steeds twee boksters actief die per wedstrijd kiezen voor recreatief (op signalen van de aanvaller) of prestatief boksen. Er is één scheidsrechter die zorgt voor sportief boksen en twee juryleden, die bepalen welke bokser het best heeft gebokst. Je kent de vier aandachtspunten om die beste bokser aan te wijzen.

Voor deze les heeft elke bokser zijn boksprofiel zelf ingevuld en laat dit profiel tijdens het toernooi door een medebokser van commentaar voorzien. Als deze op onderdelen anders oordeelt, wordt dat duidelijk op het formulier aangegeven. Het profiel wordt voorzien van de naam van de bokser én de beoordelaar en bij de docent ingeleverd.

Ook het wedstrijdschema en de poulestand worden ingele-

verd. Je krijgt de profielen voorzien van een uiteindelijke niveauaanduiding de volgende week terug.

TAKEN VERONDERSTELLEN HET TOEPASSEN VAN KENNIS

Voor het uitvoeren van deze taak zullen leerlingen uit drie hierboven genoemde enscenerings-/themagebieden de volgende thema's kunnen toepassen (zie figuur 2).

Taken die voor een doelgroep geschreven moeten zijn, prikkelen leerlingen om het beste van henzelf te tonen.

Het vooruitzicht om dat straks samen te mogen tonen, stimuleert het leren en maakt het zinvoller. Leren leidt dan namelijk ergens toe. Bovengenoemde thema's bevatten schema's, werkpatronen en vuistregels. Dat maakt 'inzichtelijk leren' en bij toepassing het 'leren leren' mogelijk. Je kunt er zelfstandiger mee leren en het bevordert transfer. Je merkt namelijk dat een 'aanpak' in meerdere situaties toepasbaar is. Je leert een kunstje dat wendbaar en op een breed bewegingsgebied kan worden toegepast. Optimaal presteren wordt aangemoedigd. Leren (leren) maakt sport en bewegen nu pas écht leuk!²

¹ Veel in dit artikel verwijst naar een aanpak die kan worden getypeerd als 'actief leren onderwijzen'. In 2005 is het als boek verschenen bij uitgeverij De Vrieseborch, thans Tirion te Baarn. ISBN 90 6076 529. Het is geschreven door dertien opleiders van de ALO-Groningen.

² Dit artikel is een product van een inhoudelijke ontwikkelgroep bestaande uit: Wim van de Mark, Mark Jan Mulder, Dinant Roode en Edwin Timmers allen verbonden aan het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool te Groningen.

Correspondentie: e.i.timmers@pl.hanze.nl

EN
VERDER

NEDERLANDSE GYMNAESTRADA IN EINDHOVEN

Het gezelligste gymnastiek-, turn- en dansevenement van Nederland komt eraan: de Nederlandse Gymnaestrada. Naast de opleidingsinstituten en gymnastiekverenigingen kunnen deze keer ook scholen deelnemen. De Nederlandse Gymnaestrada zal worden gehouden tijdens het Pinksterweekend in en rondom het Indoor Sportcentrum Eindhoven. **Door: Pieter Matthijsse**

De Gymnaestrada vindt eenmaal in de vier jaar plaats telkens in het jaar voor de Olympische Zomerspelen. De Olympische Spelen zijn volgend jaar in Beijing China, de Wereld Gymnaestrada dit jaar in het Oostenrijkse Dornbirn. Voor de Nederlandse Gymnaestrada is gekozen voor Eindhoven. De datum: 25 tot 28 mei. Topsporter, recreatiesporter, jong, oud, jazzdanser, turner, acrogymnast; je komt ze allemaal tegen bij de Gymnaestrada. Het unieke van het Gymnaestrada-concept is dat er geen wedstrijd-element in het evenement zit. De Olympische gedachte dat meedoen belangrijker is dan winnen staat hier nog echt centraal. Het Internationaal Olympische Comité (IOC) is dan ook extra verheugd over het feit dat de volgende Wereld Gymnaestrada in Lausanne zal plaatsvinden. Het IOC heeft daar haar hoofdkwartier. Dat is in 2011, eerst maakt de gymnastiekwereld zich op voor de Wereld Gymnaestrada van dit jaar.

NEDERLANDSE PLOEG

Meer dan 20.000 deelnemers afkomstig uit alle werelddelen reizen in juli naar Oostenrijk. De Nederlandse ploeg bestaat uit meer dan duizend deelnemers waaronder studenten van verschillende ALO's en van Opleidingen Sport en Bewegen. De Halo uit Den Haag en het Cios uit Heerenveen presenteren zich tijdens de Gymnaestrada zelfs met een eigen show. In Eindhoven is de hele Nederlandse ploeg aanwezig. De aanwezigheid van die Nederlandse ploeg is een van

de zaken die de Nederlandse Gymnaestrada tot zo'n uniek evenement maakt. De shows die ze deze zomer tijdens de Wereld Gymnaestrada gaan geven beleven in Eindhoven hun officiële première. Nederland presenteert zich tijdens de komende Wereld Gymnaestrada met een grote stadionshow, verschillende verenigingsdemo's, ze verzorgt een onderdeel van de sluitingsceremonie én Nederland heeft een eigen spectaculaire landenavond. De landenavond is een non-stop show waarin alle vormen van gymnastiek, dans en turnen verwerkt zijn.

NIEUWE IDEEËN

Tijdens de Nederlandse Gymnaestrada vinden de trainingen voor de stadionshow en de show zelf plaats in het stadion van EVV Eindhoven dat pal naast het Indoor Sportcentrum ligt. De overige shows vinden plaats in de hal van het Indoor Sportcentrum. Een perfecte belichting en een optimale geluidskwaliteit zorgen ervoor dat iedere demo optimaal tot zijn recht komt. Er zijn geen regels aan de demo's verbonden; alles kan, niets moet. Verenigingen en scholen geven demonstraties op het gebied van dans, acrobatiek, turnen, trampolinespringen, aerobics, ritmische gymnastiek, rope skipping, kortom alle verschijningsvormen van gymnastiek, dans en turnen. Voor docenten LO is een bezoekje aan de Nederlandse Gymnaestrada de moeite waard: het geeft je legio nieuwe mogelijkheden en ideeën. Het programma is te vinden via www.gymnaestrada.nl.

Scholen die zich willen aanmelden kunnen dit doen door een mailtje te sturen naar Nicole Jansen op het bondsbureau van de KNGU; njansen@kngu.nl Wie vragen heeft over de Nederlandse Gymnaestrada kan deze ook stellen via dit mailadres of kijk op www.gymnaestrada.nl.

Correspondentie: pieter.matthijsse@kvlo.nl

CAO-ONTWIKKELINGEN

BINNEN DE BVE

In de CAO-Bve 2005-2007 spraken partijen (werkgevers en werknemers) met elkaar af dat de Bve-sector zich op een kantelpunt bevindt en dat gedurende de looptijd van de CAO intensief zou worden overlegd op welke wijze een nieuwe CAO voor instellingen en medewerkers ondersteunend zou kunnen werken. Dit om als sector de naderende uitdagingen aan te kunnen. De CAO-Bve was daarmee duidelijk een tussen-CAO. Hoe staat het op dit moment met de onderhandelingen voor een nieuwe CAO?

CAO-traject

Inmiddels is er drie maanden onderhandeld en op essentiële onderdelen nog geen enkel resultaat behaald. De oude CAO liep in februari af en standpunten van werkgevers en werknemers blijken mijlenver uit elkaar te liggen.

Beraad van de werkgeversdelegatie in eigen kring leverde vervolgens niets op. In het overleg werd een adempauze ingelast. En vakbonden trokken een aantal weken het land in.

Informatiebijeenkomsten

In elke provincie is in de maand maart een ROC en/of AOC bezocht. Daar zijn leden en niet-leden over de stand van zaken geïnformeerd. Vervolgens is gekeken in hoeverre er bij de achterban (onderhandelings)ruimte zat. Aan deze bijeenkomsten was een rode kaartenactie gekoppeld, door als medewerker een rode kaart naar de werkgever te sturen gaf de werknemer aan dat wat werkgevers op dit moment doen buiten alle proporties is. In sporttermen gesproken wordt aan de werkgevers 'een rode kaart getoond'. De opkomst bij de bezoeken kan als redelijk hoog worden getypeerd variërend van zo'n 30 personen in Roosendaal tot ruim 240 in Utrecht. U moet zich realiseren dat het hier niet om werkonderbrekingen ging, lessen mochten niet uitvallen. Bijeenkomsten waren demonstratief van aard en leverden het volgende beeld op:

- de stemming onder medewerkers is strijdbaar
- sommige medewerkers durven geen rode kaart in te sturen
- rode kaartinzenders kregen in een aantal gevallen een persoonlijk antwoord van hun CvB
- soms kon de sfeer tussen personeel en management als grimmig worden getypeerd.

Conclusie

Door deze bijeenkomsten zijn vakbonden in hun opvattingen gesterkt. Wel heeft de ronde langs de achterban tot verharding van standpunten geleid. Dit betekent dat er voor de bonden in de onderhandelingen minder speelruimte zit. Het betekent:

- dat de professionalisering van medewerkers belangrijk is maar dat zij die niet uit eigen zak wensen te betalen
- dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten voor wat betreft hun restcapaciteit binnen de instelling aan het werk moeten kunnen blijven
- dat professionals zeggenschap over het eigen werk behouden
- dat langer aan het werk blijven prima is, maar dan niet ten koste van de eigen gezondheid. Een Bapo(-achtige) regeling dient dus te blijven bestaan
- dat taakbeleid binnen de CAO blijft verankerd
- dat de loonsverhoging substantieel (3%) is, er versneld aan de dertiende maand wordt gebouwd, verdere tegemoetkoming in de ziektekostenverzekering plaatsvindt en dat de kosten voor woon-werkverkeer worden verbeterd.

Of deze standpunten houdbaar zullen zijn zal van u afhangen. Het zal u dan ook niet verbazen dat bonden zich op dit moment intensief beraden op het vervolg. We houden u op de hoogte.

Correspondentie: delange.jma@inter.nl.net

R AGENDA

STUDIEDAG BSM (TWEDE)

In verband met grote belangstelling van de BSM studiedag op 26 april jl. wordt er een nieuwe georganiseerd op 20 september van dit jaar.

LIDNUMMER

Uw vindt uw zescijferig lidmaatschapsnummer achter de regel KVLO, Lichamelijke Opvoeding op de verpakking van uw vakblad.

R AFDELINGEN

OOST-BRABANT

Vijftigjarig jubileum

Datum: vrijdag 1 juni vanaf 16.30 uur
Plaats: rondom recreatie-terrein Aquabest.
Meer informatie over deze activiteiten op www.kvlo-oostbrabant.nl

Tijd: 19.00 - 21.30 uur

Plaats: H.S.V. Blue Hawks te Zwolle

Info: desiree@kvlo-ijsselstreek.nl

Inschrijven via www.kvlo-ijsselstreek.nl

IJSSELSTREEK

Softbal: 'Het traditionele IJsselstreek toernooi'

Schijf u in als captain van een team of als individuele speler en speel mee!
Datum: 14 mei

GELRE

Papendaldagen 4 en 5 juni

Inschrijven vindt plaats op volgorde van binnengekomen inschrijfformulier bij Renée Jorna, Heuvelsepad 686711 JR Ede. Meer informatie kunt u vinden op www.kvlo.nl

GRETHIL POST, SPIN IN HET WEB

De KVLO heeft vijf coördinatoren aangesteld om de afdelingsbesturen, en daardoor indirect de leden, te ondersteunen. Deze groep, het projectteam regionale positionering, onder aanvoering van Grethil Post, zorgt ervoor dat besturen niet bij al hun activiteiten zelf 'het wiel hoeven uit te vinden'. Door allerlei vernieuwingen/veranderingen in en rond het onderwijs is de primaire taak van de docenten LO gewijzigd en uitgebreid. Steeds meer zijn de docenten zelf verantwoordelijk voor hun directe werkomgeving. In dit veranderingsproces hoopt het projectteam een steentje te kunnen bijdragen. **Door: Hans Dijkhoff**

Vertel eens wat over jezelf

'Ik ben 44 jaar en in 1985 afgestudeerd aan de ALO in Groningen. Vanaf mijn afstuderen tot 2006 werkte ik als docent LO op middelbare scholen in Assen en Groningen. In 1990 werd ik lid van afdeling de Noorder van de KVLO waarvan ik in 2001 voorzitter werd. In 2005 ben ik parttime gaan werken aan het Instituut voor Sportstudies in Groningen en sinds dit jaar geef ik spel op de Amsterdamse ALO.

Ik heb me altijd nauw betrokken gevoeld bij de activiteiten van de KVLO en de ontwikkelingen rond de lichamelijke opvoeding. Toen de KVLO in 2006 de vacatures voor het projectteam plaatste, zag ik dat als een nieuwe kans en heb gesolliciteerd.'

Wat is het doel van het projectteam?

'Het (LO)-onderwijs is de laatste jaren inhoudelijk sterk veranderd. Daarnaast zijn er allerlei initiatieven om bewegen na/buiten school op een hoger plan te krijgen en de deelname daaraan te vergroten. Niet voor niets is de Alliantie School & Sport, samen sterker in het leven geroepen. Dit is een samenwerkingsverband tussen de ministeries van OCW, VWS en NOC*NSF. Onder andere door deze ontwikkelingen is er een uitbreiding van de inhoud van ons vak ontstaan. Er bestaan allerlei overlegstructuren waarmee de docent LO tegenwoordig rekening dient te houden. Juist bij de deelname aan deze structuren wil het team ondersteuning bieden aan de leden. Bovendien willen we de afdelingsbestuurders zo nodig tips aanreiken voor het uitvoeren van diverse werkzaamheden. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan het organiseren van activiteiten op het gebied van deskundigheidsbevordering, het onderhouden van contacten met de opleidingsinstituten en de begeleiding van collega's die net in het onderwijs gestart zijn.

Kun je een voorbeeld geven van hoe je daadwerkelijk een bestuur ondersteunt?

'Naast vakmanschap in de zaal of op het veld worden ook andere competenties steeds belangrijker. We dienen veel meer dan in het verleden naar buiten gericht te zijn. Hoe ga je bijvoorbeeld om met externe partners op het gebied van bewegen en sport; wat voor inbreng kun je hebben in gemeentelijke overlegstructuren; hoe breng je de vereniging binnen de school zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit waarvoor we staan; hoe brengen we de leerlingen naar de vereniging zodat ze daar blijvend gaan sporten?

We hebben inmiddels een reeks aan voorlichtingsmaterialen in ons bestand. De afdelingsbestuurders weten over welk materiaal we beschikken en kunnen daar op aanvraag gebruik van maken. Denk bijvoorbeeld aan informatie over BSM, het kwaliteitsproject van de KVLO, vakdocenten in het primair onderwijs en de registratie in het kader van de wet BIO. Door de afdelingsbesturen handvatten te geven om met deze thema's aan de slag te gaan en reeds ontwikkelde goede voorbeelden aan te reiken, voorkomt dat een verzwaring van de bestuurstaak. Vervolgens hopen we dat de afdelingsbestuurders komen tot het uitwisselen van ideeën met de leden in hun regio. We zijn ervan overtuigd dat deze uitwisseling van goede voorbeelden een inspirerend proces kan opleveren.

Op dit moment hebben we als vakwereld, bijvoorbeeld in de publieke opinie, de wind enorm mee. Het meer naar buiten richten van het vak LO biedt veel kansen, maar die moeten we dan ook wel grijpen. Hoe we die kansen concreet vorm kunnen geven, is eigenlijk datgene wat we willen overdragen.'

Merk je er al wat van dat jullie werkzaamheden vruchten afwerpen?

'Daarvoor is het, denk ik, nog iets te kort dag. We merken wel dat de besturen ons inmiddels weten te vinden voor de vraag om ondersteuning. We hebben, om te beginnen, een ronde gemaakt langs alle besturen en uitgelegd wat ze van ons kunnen verwachten en tevens gevraagd waar zij graag in ondersteund zouden willen worden. We merken dat de afdelingsbesturen steeds vaker komen met gerichte vragen. Nu moeten we kijken wat prioriteit heeft in de diverse regio's. Op de KVLO-site is onder het tabblad 'Regiocoördinatoren' informatie te vinden. Het is de bedoeling om, in een later stadium, op de site te laten zien wat voor initiatieven de verschillende afdelingen hebben ontwikkeld. De landelijk opgedane ervaringen kunnen op die manier worden gedeeld.'

Grethil Post

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS 'N RIVERS

Schoolkampen in de sneeuw!

ROCKS 'N RIVERS LEDEBOERSTRAAT 68B, 5048 AD TILBURG, NEDERLAND
TEL: 013 4690460, FAX: 013 4690461, E-MAIL: INFO@ROCKS-N-RIVERS.NL
WEBSITE: WWW.ROCKS-N-RIVERS.NL

EFMD *toernooi*
de Mol-Pelikaan

ACTIE NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubiläum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met **VIER** artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Mijn beweegreden: spelplezier

Iedereen die verantwoordelijk is voor sport- en spelmaterialen heeft uitdaging en spelplezier voor ogen. En wie op dat punt maximaal wil scoren kiest voor Nijha. Want met een doordacht assortiment sport- en spelmaterialen brengen wij zowel docent als sporter in een kansrijke positie. Ongeacht zijn of haar bewegingsniveau. Dat verhoogt de aardigheid. En verbetert de vaardigheid. Ja, als het om spelplezier in sport, gaat zijn wij voortdurend aan de bal. Wat is uw beweegreden om voor Nijha te kiezen? Nijha. Voor sporttoestellen, speeltoestellen en spelmaterialen.

Postbus 3, 7240 AA Lochem,
tel. (0573) 28 85 55, fax (0573) 25 45 54,
info@nijha.nl, www.nijha.nl

VAN MANNENKRACHT TOT VROUWENPRACHT (1)

Dit is het eerste in de reeks geschiedkundige artikelen die gedurende het jaar zullen verschijnen. Daarin krijgen we inzicht in de geleverde strijd en in de ontwikkelingen die ons vak en de sport hebben doorgemaakt en tevens van de rol van de vrouw daarin. Basis is de lichaamscultuur. In deze aflevering zien we dat de grondslag voor ons vak, halverwege de negentiende eeuw gelegd, vooral de gezondheid was. **Door: J. Steendijk-Kuypers**

In de jaren veertig van de negentiende eeuw legde de Duitse turnmeester Carl Euler in Nederland de basis voor gymnastiekbeoefening. Euler had papieren die zowel zijn bekwaamheid als gymnastiekdocent alsook zijn geschiktheid als heilgymnast bevestigden. De gymnastiekregels die hij voor de Haarlemse Nutgymnastiekschool opstelde, werden in andere steden overgenomen. In deze scholen van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen werden de eerste gymnastiekonderwijzers opgeleid.

BEWEGING

Ondanks weerstand en kritiek kwam in de tweede helft van de negentiende eeuw een gymnastiekbeweging op gang die, door medici ondersteund, in brede kringen aanhangers kreeg.

Door de aandacht voor dit *nieuwe bewegen* kwam het bewegende lichaam in beeld, maar het duurde geruime tijd voordat *lichaamscultuur* inhoudelijk een begrip zou worden. Welke

factoren zorgden ervoor dat *lichaamscultuur*, als een bepaalde levensstijl gericht op het lichaam, omstreeks de voorgaande eeuwwisseling een ingeburgerd begrip werd? De cultuurhistoricus Johan Huizinga schreef in 1935: *De nieuwe cultus van lichaamskracht, behendigheid en moed voor vrouwen en mannen, is op zichzelf beschouwd ongetwijfeld een positieve cultuurfactor van de hoogste waarde.* Centraal staat daarin dat aan het lichaam zelf een bepaalde sociale betekenis werd toegekend.

LICHAAMSOEFENING IN DIENST VAN DE VOLKSGEZONDHEID

Omstreeks 1880 was de wetenschappelijke vooruitgang

op velerlei medisch gebied spectaculair. Kennis van de bacteriologie zorgde ervoor dat ziektepreventie de nodige aandacht kreeg. Therapeutische geneeskunde kreeg als partner de preventieve gezondheidsleer, die zich zowel op de individuele mens als op de gemeenschap richtte, met als ideaal: een collectieve volksgezondheid.

Daarenboven werd gezondheid het ijkpunt voor de op prestatie georiënteerde moderne maatschappij die aan de fysieke gesteldheid van de burgers steeds hogere eisen ging stellen. Gezondheid was niet slechts het ontbreken van ziekte, het begrip hield ook een optimaal functioneren van het lichaam in: het gezonde lichaam als basis voor maatschappelijk succes. Dit leidde tot talloze adviezen van artsen aan stedelijke besturen en burgers over optimale levensomstandigheden.

Deze arts-specialisten noemden zich *hygiënist*.

Al omstreeks 1800 waren er medici en pedagogen die zich zorgen maakten over de futloosheid van de jeugd. Beide groepen spraken zich kernachtig uit. De medisch hoogleraar en propagandist van de verlichtingsideologie Matthias van Geuns: *Een zwak lichaam kan niet genieten van het goede dat de moderne maatschappij biedt*; de grondlegger van pedagogische gymnastiek J.C.F. GutsMuths zei: *wij zijn zwak omdat we niet weten dat we sterk kunnen zijn*, en de vader van het verenigingsturnen F.J. Jahn hield de moedeloze Duitse jeugd voor: *wij zijn nog te redden, maar alleen door onszelf*. Zijn turnbeweging, gericht op weerbaarheid, werd in de eerste helft van de negentiende eeuw een succes. Bij gymnastiek voor mannen stond de term *kracht* centraal, met spierkracht, daadkracht, wilskracht, moed en vaardigheden. Bij de vrouw ging het om uiterlijk schoon, om elegantie, en als er van kracht sprake was, dan doelde men op *levenskracht*, met een letterlijke verwijzing naar het toekomstig nageslacht. De hygiënist G.A.N. Allebé stelde: *Een zwakke vrouw die het bezielende gezondheidsgevoel mist, verzwakt de kracht en welvaart der natie*. De jaarlijkse propa-

Karikatuur als reactie op physical culture (1909)

Bokstraining tijdens de mobilisatie (Loosduinen, 1914-1918)

gandademonstraties van turnverenigingen trokken met krachttoeren en levende piramides veel belangstelling. Bij *plastische standen* vormde de turngroep historische, vaak mythische beeldengroepen, waarbij het om spierbehéersing ging. De meisjesgymnastiek kende ook twee aspecten: Hygiëa - ofwel haar gezondheid - en de Gratiën - ofwel de vrouwelijke schoonheid. Hun oefeningen bestonden uit elegante gaande en staande bewegingen. Een van de eerste gymnastiekonderwijzeressen, Johanna Berkhout, stelde zich in de jaren tachtig kritisch op; in het vakblad voor gymnastiekonderwijs, *Olympia* schreef ze: de huidige meisjesgymnastiek dient meer de Gratiën dan de gezondheid. Zelf gebruikte ze in de les het springtouw en oefende ze met knotsen om de meisjes een krachtiger figuur te geven. Pas toen hygiënisten wezen op het belang van buik- en rugspieroefeningen ten nutte van een voorspoedige bevalling, werden ook bepaalde turnoefeningen aan apparaten aanbevolen. De Amsterdamse damesvereniging *Hygiëa* gaf in

**P.M.C. TOEPOEL,
PIONIER VAN LICHAAMSCULTUUR
IN NEDERLAND**

1913 als propagandamiddel een serie ansichtkaarten van hun brug oefeningen uit: de oefening voor de rugspieren diende voor de rechte houding, terwijl oefeningen voor de dwarse en schuine buikspieren van nut waren voor de *vrouwelijke taken*. Inspannende oefeningen werden geweerd. De Rotterdamse gymnastiekdocent S. van Aken, die voor jongens een gedisciplineerde militaire schoolgymnastiek voorstond, was een van de eersten (1914) die in *Revue der Sporten* over *physical culture* voor meisjes sprak. Geheel nieuw was zijn argument dat lichamelijke oefening naast een welgevormd lichaam en gracieus bewegen ook tot doel had het verouderingsproces te vertragen. Maar Van Aken ontwikkelde voor meisjes geen nieuw oefensysteem van *physical culture*.

MANKRACHT IS VOLKSKRACHT

Naar het voorbeeld van de Duitse *Turnerei* van Jahn bleef krachtsontwikkeling met behulp van toestellen voorop staan. Een gymnastiek die zeker geen waardering kreeg, was de zogenaamde *parterregymnastiek*, die niet op kracht, maar op lenigheid berustte. Deze acrobatische grondgymnastiek werd de broodwinning van minder geslaagde gymnasten; zij gaven als kunstmakers op pleinen hun show ten beste. In Zeist beklagde de elite zich erover dat men rijdend in het rijtuig be-laagd werd door hardrenners, kunstmakers en springers die hardlopend naast het rijtuig de rust verstoorde tot men hen geld toewierp. De ervaren turner moest er bij zijn rekstok- of brug oefening voor waken niet het verwijt te krijgen een acrobaat te zijn. Naast het toestelturnen werd ook grondgymnastiek met handgereedschap als halters, staaf en knots beoefend. Toen in de jaren tachtig de sportrage - voetbal en wielrennen - de gymnastiekverenigingen bedreigde, zochten ook de gymnasten naar een competitie-element. Dit was slechts mogelijk wanneer men voor een jury optrad. Zo werd er ook bij de heren meer gelet op expressieve houdingen waarin de kracht van het lichaam als geheel tot uitdrukking kwam. Aan het eind van de negentiende eeuw verschoof het accent van de krachtige oefening naar de uitstraling van het gespierde mannenlichaam zelf. Het was de tijd waarin Pierre baron de Coubertin de Olympische Spelen deed herleven (1896). Daarmee kwam de Griekse lichaamscultuur naar voren met het ideaal van een Hercules en andere beelden uit de Oudheid. Niet primair de gezondheid, maar de uitstraling van kracht en schoonheid in harmonie verenigd, werd voor velen het doel van de lichaamsoefeningen. In *Revue der sporten* verschenen afbeeldingen van gespierde lichamen van atleten; indrukwekkend is het beeld dat Enrico Roscitano maakte van de wereldkampioen wielrennen, Piet Moeskops (1928). Foto's van gespierde mannen werden voor hen, die door oefening een naar de klassieken geproportioneerd lichaam trachtten te verkrijgen, tot voorbeeld gesteld.

Wordt vervolgd

EN
VERDER

'JONGEREN MOETEN PLEZIER KRIJ

Bewegen staat hoog op de agenda van het vmbo. Het gros ervan wil met sport aan de slag. Maar liefst 80% van de scholen bestelde het themapakket Actieve Leefstijl, dat het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen met het Cito ontwikkelde. Het pakket is onderdeel van de landelijke campagne dubbel 30, die NISB medio april start. De campagne is erop gericht vmbo-leerlingen dagelijks twee keer 30 minuten te laten bewegen. 'Jongeren voelen zich daardoor lekkerder in hun vel en presteren beter', zegt Helene Baarda, deelcampagneleider voor het vmbo van NISB. **Door: Nicole Mulders**

Bewegingsarmoede is een landelijk probleem. Jongeren tussen 12 en 18 jaar zouden dagelijks minstens één uur actief moeten zijn. Maar slechts één op de drie haalt deze norm. Jammer, vindt de overheid. Want, de gevolgen van een passieve levensstijl zijn zorgelijk: één op de zes jongeren lijdt aan overgewicht en hart- en vaatziekten liggen op de loer. Tot zover niets nieuws.

TE WEINIG ACTIEVE JONGEREN

Wat wel nieuw klinkt, is de NISB-campagne dubbel 30. Klinkt, want feitelijk is de campagne de opvolger van FLASH!, die in 2005 van start ging. 'FLASH! bleek een naam te zijn die steeds uitleg nodig had', vertelt Baarda, 'dus zijn we op zoek gegaan naar iets wat meer tot de verbeelding spreekt. Leraren lichamelijke opvoeding wezen ons daar ook op: benoem wat je wil bereiken. Zo kwamen we bij dubbel 30 uit, wat staat voor ons doel: 2 x 30 minuten bewegen per dag.' Dubbel 30 is onderdeel van de nieuwe '30 minuten bewegen' campagne, naast jongeren gericht op chronisch zieken, werknemers en ouderen. Terugkijkend mag de vorige campagne volgens Baarda succesvol genoemd worden. '60% van de Nederlanders haalt inmiddels de bewegingsnorm van dagelijks een half uur. 10% boven ons streven. Natuurlijk is dat niet alleen aan de campagne te danken. Ook andere initiatieven hebben daaraan bijgedragen. Jongeren vormen de grootste aandachtsgroep. Zij moeten nog aanzienlijk meer gaan bewegen.'

SLAGINGSPERCENTAGE

Leraren en management van het vmbo vinden het thema overgewicht belangrijk, blijkt

uit onderzoek (Survey). 60% van de vmbo-scholen wil met voeding en beweging aan de slag. Het gros van de scholen bestelde het themapakket Actieve Leefstijl. 'Groot pluspunt van het pakket is dat het vakoverschrijdend werkt. Bewegen wordt daardoor iets wat de hele school aangaat. Niet enkel de sectie lichamelijke opvoeding', zegt Baarda. Ze vindt het niet meer dan logisch dat het vmbo hierin haar verantwoordelijkheid neemt. 'Ze heeft een onderwijsplicht. Sport en beweging passen daarbij. De leerprestaties stijgen erdoor, en daarmee het slagingspercentage. Door actief te zijn, voelen leerlingen zich lekkerder in hun vel, en zijn er minder conflicten.' Toch is er op het vmbo - ondanks de goede wil - nog te weinig aandacht voor. 'Leraren hebben het druk, en hebben er geld en tijd voor nodig. Die zijn niet altijd beschikbaar. Vandaar dat wij tal van activiteiten hebben ontwikkeld, om hen daarin te ondersteunen en het voor hen aantrekkelijker te maken (zie kader 'Wat heeft de campagne úw school te bieden?').'

**NISB-CAMPAGNE
DUBBEL 30 VAN START**

SPORTEN NA SCHOOL

Uit interviews die NISB met inactieve jongeren hield, blijkt dat de meeste leerlingen - ondanks de heersende opvatting - graag bewegen. Zoals een enthousiaste leerling vmbo die besluit toch de stap naar de sportklas te wagen, verwoordde: 'Nu begint mijn nieuwe leven'. 'Door via het vmbo de mogelijkheid te bieden voor 60 minuten sport en bewegen, lossen we veel belemmeringen die leerlingen ervaren om te bewegen in één keer op', aldus Baarda. Lichtend voorbeeld is een scholengemeenschap in de Bijlmer, die naschoolse sport aanbiedt. 'Leerlingen gaan na de lessen niet naar huis, maar gaan sporten bij één van de dertien sportclubs, die de school rijk is.' Als alternatieven noemt Baarda: naar het zwembad gaan, met vriendinnen door de duinen wandelen, met je lief uit dansen gaan of lid worden

R KRIJGEN IN BEWEGEN'

van een sportclub. Vmbo-leerlingen gaven in interviews ook tips. Zoals: 'Er zou eigenlijk een voetbalveld op het schoolplein moeten zijn. Vroeger had je daar nog een speelveldje, nu niet meer. Dat is wel jammer', en 'Organiseer dat je met de hele school of je klas af en toe gaat fietsen, lopen of dansen.' Volgens Baarda is het vooral belangrijk dat ze er plezier in hebben en iets zoeken dat bij hen past. 'Je denkt snel dat jongeren vooral kiezen voor trendy sporten, maar ze kiezen vaak voor de veilige weg. Dan weten ze zeker dat ze niet blunderen. Favoriet zijn dansen, voetbal en zelfverdediging.' Het NISB stemt haar activiteiten af op de behoeftes van vmbo-leerlingen en heeft diverse onderdelen laten testen onder leerlingen en het werkveld.

STEUN KVLO

De komende maanden gaat NISB ook overleg voeren met organisaties als de provinciale sportraden GGD's, sportservicepunten en gemeenten. Met de KVLO en de Alliantie School & Sport zijn al afspraken gemaakt. NISB is een kennis- en innovatienetwerk en ziet graag dat andere organisaties de contacten met de scholen de komende jaren onderhouden. 'Zij werken vaak lokaal en weten - beter dan wij - de weg naar buurtverenigingen en subsidies.' Ook komt er massamediale aandacht voor de campagne dubbel 30. Baarda wil tenslotte benadrukken dat alle acties tot stand gekomen zijn in nauwe samenwerking met de KVLO. 'Ze omarmt onze campagne. Daar zijn we erg blij mee. De komende maanden zullen wij ons als organisatie pre-

senteren op haar regiobijeenkomsten. Ook zullen we via onze websites naar elkaars activiteiten verwijzen. Wij hopen dan ook dat alle scholen aan dubbel 30 zullen meedoen. Tenslotte werken we met z'n allen aan dezelfde ambitie: dat 90% van de leerlingen kan voldoen aan de beweegnorm, door dagelijks op school te sporten of te bewegen*.'

* geformuleerd door de Alliantie School & Sport (en NASB setting school)

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Jeugd moet meer bewegen.

Voor meer informatie:

Petra.Macco@nisb.nl of www.dubbel30.nl

Wat heeft de campagne úw school te bieden? Een selectie.

- Themapakket Actieve Leefstijl (Beweegweek) voor de boven- en onderbouw. Baarda: 'Scholen - dus niet alleen de sectie LO - zijn daardoor een week lang actief met beweging bezig.'
- Aanvullende handleiding Actieve Leefstijl. Tips voor de organisatie, sportieve activiteiten en een koppeling naar voeding. Baarda: 'Scholen gaven aan dat ze hier behoefte aan hebben. We geven ze tips hoe ze buiten de lesuren leerlingen kunnen laten bewegen. Denk bijvoorbeeld aan excursies per fiets of te voet. Of aan het koppelen van sport aan een goed doel. Scholen die meedoen, maken kans op clinics en alle leerlingen ontvangen een leuke gadget.'
- Energy Award: een wedstrijd onder vmbo-jongeren voor de beste beweegplannen. Baarda: 'We willen hen hiermee aansporen zélf met ideeën te komen.'
- Posters op scholen, met beweegtips van leerlingen. Baarda: 'Ze kunnen tips op de poster plakken over wat zij zelf ondernemen, en hoe anderen dat kunnen aanpakken.'
- Brochure *good practices* van vmbo-scholen. Baarda: 'Daarin vertellen zes scholen inspirerende verhalen over hún aanpak.'

Wat wil NISB met de campagne dubbel 30 bereiken?

- 50% van de vmbo-scholen (nu 45%) biedt in 2008 leerlingen naast de reguliere lessen lichamelijke opvoeding de mogelijkheid om tijdens tussenuren en/of na schooltijd gebruik te maken van sport- en spelfaciliteiten op school en/of heeft extra sport- en beweegaanbod ontwikkeld.
- 50% van de vmbo-scholen heeft in de periode 2007-2010 een projectweek rondom actieve leefstijl/ bewegen georganiseerd op één of meerdere schoollocaties.
- Een bijdrage leveren aan het gezamenlijk einddoel, gesteld door de Alliantie School en Sport: 90% van alle scholen biedt in 2010 dagelijks de mogelijkheid tot sport en bewegen.

TALENT-SCOUTING: JEUGDIGE TOPSPORTERS ZIJN EXTRAVERT EN EMOTI- ONEEL STABIEL

Vaak wordt bij scouting van talenten voorbijgegaan aan psychologische factoren. Waarschijnlijk zijn temperamentkenmerken zoals 'extraversie' en 'emotionele stabiliteit' zeer bruikbaar. Met de ATL (adolescenten temperament lijst) heeft u hiervoor een mooi instrument. *Sportgericht november 2006 nr.5*

'JE MOET JE ALS ORGANI- SATIE LEREND OPSTELLEN'

André van Schaveren vertrekt in maart 2007 als directeur bij de NISB. Hij heeft bijna 30 jaar in de sport gewerkt. Na zijn ALO-opleiding was hij ondermeer ambtenaar sportzaken, directeur van de NSKiV en bruggenbouwer bij de NISB. In dit interview vertelt hij over de FLASH! Campagne, de 'Energytour' op vmbo-scholen en over zijn toekomstplannen. *Sportaccom februari 2007*

LERENDE LERAAR IS BRON VAN VERNIEUWING

Volgens hoogleraar innovatiemanagement Hubert Coonen zal de vernieuwing in het onderwijs van de leraren moeten komen. Volgens Coonen laat een professionaal zich niet leiden door een adviseur. Die heeft een beroepseer, een eigen ethiek, die gelooft in zijn professie. Hij hoopt op voortrekkers en vernieuwers onder de leraren. Zij moeten de beroepsgroep in beweging krijgen. *Didactief december 2006*

DE BELEIDSAGENDA MOET GAAN LEVEN

De VO Raad heeft in de afgelopen tijd veel bestuurders en schoolleiders gesproken met het oog op de beleidsagenda. Hierin zijn de volgende speerpunten geformuleerd.

- 1 De school heeft een maatschappelijke opdracht.
- 2 Het VO gaat werken met kwaliteitsstandaarden.
- 3 Er komt een landelijke innovatieagenda.
- 4 Aandacht voor goed werkgeverschap.
- 5 Over de financiering van VO komt een fundamenteel debat.
- 6 Autonomie voor scholen samen met meer transparantie en hogere prestaties.
- 7 Imagoverbetering voor het VO.

Meer info: www.vo.raad.nl en reacties VO, magazine voor voortgezet onderwijs, februari 2007

INTERMEDIAIRS MOETEN SCHOLEN BEWUST MAKEN VAN AGRESSIE

Aandacht voor agressie en geweld is in het onderwijs nodig. Het probleem bevat behalve fysiek geweld ook intimidatie, treiteren, pesten via internet en verbaal onacceptabel gedrag, zowel door leerlingen als door ouders. Info: www.agressieaanpakken.nl Rjentree februari 2007

WEKEN WORDEN VOLGE- PROPT

Directies en leraren zijn het met elkaar eens dat de onderwijstijd van 1040 uur niet haalbaar is. Leraren krijgen extra uren, deskundigheidsbevordering komt in het gedrang en vergaderen gebeurt 's avonds. De werkdruk stijgt, blijkt uit de enquête van de AOB-website hierover. *Het onderwijsblad februari 2007*

EEN BONDEL EINDSPELEN

In deze speciale uitgave van 't Web zijn allerlei bewegingssituaties bij elkaar gezocht voor het begin respectievelijk aan het einde van de les bewegingsonderwijs. Deze zogenaamde 'eindspelletjes' zijn geordend naar het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

't Web februari 2007

VEILIG FEESTEN OP SCHOOL

Gedragingen zoals ongewenst zoenen, dronken leerlingen en personeelsleden tijdens een schoolfeest zijn problematisch. Het PPSI (project preventie seksuele intimidatie) vindt het tijd om na te denken over 'veilig feesten'. Dit geldt voor basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Meer info: www.ppsi.nl *Het Onderwijsblad november 2006 nr.20*

REGEERAKKOORD HEEFT GEEN OPLOSSING VOOR LE- RENTENKORT

In het akkoord wordt vermindering van werkdruk en de verhoging van de kwaliteit in één adem genoemd. Een commissie moet zich gaan buigen over het lerarentekort. Onderwerpen als arbeidsvoorwaarden, belonings- en functiedifferentiatie, het loopbaanperspectief e.d. worden direct meegenomen. Volgens AOB voorzitter Walter Dresscher zijn de pijnpunten wel bekend en is 1 miljard extra voor onderwijs niet genoeg. *Het onderwijsblad nr.4 februari 2007*

BEROEPS- EN COMPETENTIEPROFIEL S&B: SPORTMANAGER OF SPORT- ONTWIKKELAAR

De School of Human Movement and Sports (Hogeschool Windesheim) hanteert voor de opleiding Sport & Bewegen haar eigen beroeps- en competentieprofiel. Vier taakgebieden vormen de kern van het beroep. Dat zijn: stimulering sportdeelname, ontwikkelen en organiseren van sport- en bewegingsactiviteiten, sportbeleidsontwikkeling en adviseren en ondersteunen van sportaanbiedende organisaties. 't Web nr. 1 2007

SPORT EN BEWEGEN LEVEREN IETS OP!

Beweegmanagement is een goed instrument om de schooljeugd meer en beter te laten bewegen, zowel tijdens als na schooltijd. Vier schoolleiders vertellen over hun ervaringen. Hoewel de lokale situaties verschillen speelt de vakleerkracht lichamelijke opvoeding een centrale rol door de verantwoordelijkheid voor de lessen LO en de naschoolse activiteiten. Volgens de schoolleiders hebben niet alleen de kinderen baat bij beweegmanagement. Ook de school doet er zijn voordeel mee. 'Wij zetten de kwaliteiten van onze beweegmanager volledig in, want zij geeft niet alleen gymnastiek maar begeleidt ook kinderen met een beweegachterstand. Daarnaast organiseert ze activiteiten en legt ze contacten met de gemeente en sportverenigingen', licht directeur Van den Berg toe. Meer info: www.alliantie-schoolensport.nl en www.school-en-sport.nl *Kader Primair februari 2007*

SCHELDE INTERNATIONAL WORDT SCHELDE SPORTS

Schelde International gaat verder onder de naam **Schelde Sports**.

Na 115 jaar komt er een einde aan een vertrouwde naam en profileren wij al onze activiteiten voortaan onder een vernieuwde naam.

Schelde Sports geeft krachtig aan waarmee wij ons bezig houden: het produceren en leveren van allerlei **sport**-, **gymnastiek**- en **turntoestellen**.

Schelde Sports

Superior by design

Schelde Sports is dé leverancier voor gymnastiek, balsporten en atletiek.

SCHELDE SPORTS - Olympiastraat 2 - 4462 GG Goes

www.scheldesports.nl

Geïnteresseerd?

Ik ontvang graag informatie over:

- ☐ klim en klautertoestellen
☐ overig, te weten:

Bedrijf: _____

Naam: _____ MV

Functie: _____

Adres: _____

☐ inrichting sportzalen

☐ Graag ontvang ik de catalogus van Schelde Sports

PC / Plaats: _____

Tel nr.: _____

Email: _____

Fax of stuur deze strook naar

Schelde Sports - Antwoordnummer: 323 - 4460 VB Goes

Tel.: 0113 - 315100 Fax.: 0113 - 315110

SCHOLINGEN IN KADER KVLO-REGISTRATIE

Met ingang van januari 2007 is het voor leraren lichamelijke opvoeding mogelijk om scholingen te volgen die kunnen meetellen voor het registerlerarschap KVLO. Afdelingen van de KVLO, opleidingen voor leraren lichamelijke opvoeding, maar ook andere expertisecentra en opleidingsinstituten worden uitgenodigd scholingen te beschrijven en voor te leggen aan de Commissie Registratie. Meer informatie over de procedure is te vinden op de website: www.kvlo.nl, onderwijs, registratie.

SLECHTE ARBEIDSMARKTPOSITIE VOOR ONDERWIJSASSISTENTEN IN HET PO

Uit een onderzoek van het Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt (SBO) blijkt dat scholen tevreden zijn over het inzetten van onderwijsassistenten maar over onvoldoende middelen beschikken om ze aan te stellen. Jaarlijks komen er 3000 gediplomeerde onderwijsassistenten (niveau 4) bij op 5300 bestaande arbeidsplaatsen. Slechts twee á drie procent komt daadwerkelijk binnen anderhalf jaar in het onderwijs terecht. Bijna de helft van de assistenten (45%) stroomt (deels noodgedwongen) door naar de pabo. Hier horen ze tot de minder goed presterende studenten. Zo'n 30% van de mbo-instroom valt in het eerste jaar uit, van de havisten 25% en van de vwo'ers 20%. Bovenstaande is niet goed voor de pabo, noch voor het beroep van leraar concludeert het SBO.

ARBEIDSMARKTPOSITIE LOBOS

Ook de enorme instroom en toename van het aantal mbo-SB opleidingen voor leraarondersteuner bewegingsonderwijs en sport (lobos) vraagt om degelijk onderzoek naar het reële arbeidsmarktperspectief en om bezinning en afstemming van de opleidingen. Uit een voorlopige raming, in opdracht van de opleiding verzorgende en dienstverlenende beroepen (OVDB), zou een grote behoefte aan lobossers blijken. Deze behoeftes zijn onder meer gebaseerd op uitspraken van geïnterviewden uit het onderwijs en de gemeenten, uit de - nog niet toegekende - extra financiële middelen via de Alliantie School en Sport en op grond van de bevoegdheidswijziging in het PO. Arbeidsmarktperspectieven voorspellen op grond van

wat geïnterviewden wenselijk vinden en op onvoorziene geldstromen is boterzacht. Zo bleek uit een inventariserend onderzoek in 2000 dat 90% van de schooldirecties in het PO graag een hbo-opgeleide vakleerkracht wilde. Toch blijken ook hier financiële redenen de beperkende factor te zijn. Het is te hopen dat er via de Alliantie structureel geld beschikbaar komt voor combinatiefuncties school en sport opdat vakleerkrachten en lobossers een geëigende rol in en rond de school kunnen krijgen.

VEEL INITIATIEVEN VOOR VAKONDERWIJS EN SPORT IN HET PO

In steeds meer gemeenten zien we projecten waarbij vakleerkrachten hun intrede doen of terugkomen in primair onderwijs. Deze projecten zijn vaak tot stand gekomen dankzij subsidie-regelingen als de breedtesportimpuls, de BOS-regeling en de Alliantie School en Sport, samen sterker. De vakleerkrachten krijgen daarbij een rol in het beweegmanagement. Zo zet wethouder Paul Depla in de gemeente Nijmegen zich in voor de duale sportleraar op alle basisscholen, die moet worden betaald door schoolbesturen, sportclubs en gemeente en de bruggenbouwer is tussen school en sportclub.

KVLO NORMEN SPORTACCOMMODATIES

Een aantal KVLO normen die van belang zijn voor multifunctionele sportaccommodaties met onderwijsgebruik is sinds kort opgenomen in de normbladen van het ISA als NEN-norm. Het betreft o.a de normen voor akoestiek, zaalafmeting, daglichttoetreding, belijning. Tevens zijn de KVLO-normen voor gymnastiekaccommodaties opgenomen in de nieuwe Leidraad Scholenbouw van de VNG. Een prachtig resultaat van een jarenlang proces waarin de KVLO-geparticipeerd heeft in de landelijke normcommissie van NOC*NSF. Met veel dank aan collega's Ton Koudijs, Ab Burgerhout en Peter Sniijders Blok die onder mijn voorzitterschap in de projectgroep normen van de KVLO het ontwikkelwerk hebben verricht. De normen staan op www.kvlo.nl.

ELS KOSTER-DE KONING OVERLEDEN

Op 3 april 2007 is Els Koster overleden na een langdurige ziekte. Els heeft veel invloed gehad op de ontwikkeling van MRT en de opleiding tot MRT-docent. Ze heeft deel uitgemaakt van de Raad van Advies voor MRT. In Zeeland is ze tevens actief geweest voor meer bewegen voor ouderen. Els Koster werd 59 jaar.

CONTRIBUTIE

Begin mei vindt de automatische afschrijving plaats inzake restant contributie 2007 inclusief de afdelingscontributie. Leden die geen machtiging tot automatische afschrijving aan de KVLO hebben verleend, ontvangen een acceptgirokaart. Het bedrag is de volledige contributie minus de voorschothetfing van €57,- (of €34,- indien u voor de korting in aanmerking komt). Indien u een acceptgirokaart ontvangt, doen wij een dringend beroep op u het contributiebedrag zo spoedig mogelijk te voldoen. Alle verzekeringen, lidmaatschappen en dergelijke dienen door ons vooruit te worden betaald. Meent u ten onrechte voor een bepaald contributiebedrag te zijn aangeslagen, dan heeft u tot 1 juni 2007 de mogelijkheid dit te laten wijzigen. Dit dient u schriftelijk te regelen met het KVLO-bureau (Postbus 398, 3700 AJ Zeist) of per e-mail via fin@kvlo.nl.

**mis het
niet!!!**

WORKSHOP

dinsdag 5 juni, Peellandcollege Deurne
vaklokaal.nl

maar als u dit wat lang vindt vaklokaal.nl mag ook!

**Peellandcollege
Deurne**

Een workshop met veel invalshoeken.

Programma

12:00 – 12:30: ontvangst en een inleiding over de nieuwe onderwijsontwikkelingen, **Herman Rotting**
12:30 – 13:30: eten met een show van **Rinus Pecht** met de Peellandjumpers & bezoek nieuwe school
13:30 – 14:00: algemene introductie, **Kasper Boon**
14:00 – 14:30: gebruik van Wikipedia, YouTube en de elektronische onderwijsomgeving
14:30 – 15:00: gebruik video en de site, **Mario Elbers**
15:00 – 16:00: hands on experience + discussie
16:00 – 16:05: sluiting

De nieuwe opzet van het onderwijs

In de workshop wordt aangegeven hoe de site op het nieuwe onderwijs inspeelt. Als voorbeeld: bij elk project is één van de gezichtspunten; bewegen beleven, bewegen verbeteren, gezond bewegen of bewegen regelen opgenomen.

Wikipedia

In de workshop wordt getoond hoe men zelf artikelen aan Wikipedia kan toevoegen. De klapper bevat een uitgebreide handleiding over Wikipedia. Wikipedia is in **vaklokaal** geïntegreerd. Daarnaast zijn ook video-impressies en zelfs tientallen video-cursussen voor bepaalde sporten in **vaklokaal** opgenomen. Meer weten...? Bezoek de workshop!

Maak zelf videofilms en plaats die op het net

Iedere school beschikt wel over een videocamera. Een opname is zo gemaakt. Maak opnames die boeiend zijn voor de leerlingen en deel die via vaklokaal ook met andere docenten. Als u niet wilt dat anderen deze video's zo kunnen bekijken geeft u codes als zoekwoorden mee. Anderen kunnen dan onmogelijk uw video's vinden. Een bekend voorbeeld van een site waarop met video's kan uploaden is YouTube. Deze site is recent door Google voor een recordbedrag opgekocht. De klapper bevat een uitgebreide handleiding hoe u video's kunt maken en uploaden waarbij YouTube als voorbeeld is genomen. Videofragmenten zijn ideaal ter ondersteuning van allerlei sportprojecten. In de workshop wordt getoond hoe een video gemaakt en bewerkt wordt en vervolgens op het web wordt geplaatst.

Wat krijgt iedere deelnemer

Iedere deelnemer aan deze workshop krijgt:

- 1: **klapper** met onder andere een beschrijving hoe men Wikipedia, YouTube (gebruik video) en de elektronische onderwijsomgeving kan gebruiken.
- 2: **5 paspoorten**
- 3: **wachtwoord**, om toegang te krijgen tot alle informatie voor docenten en het kunnen werken met de site,

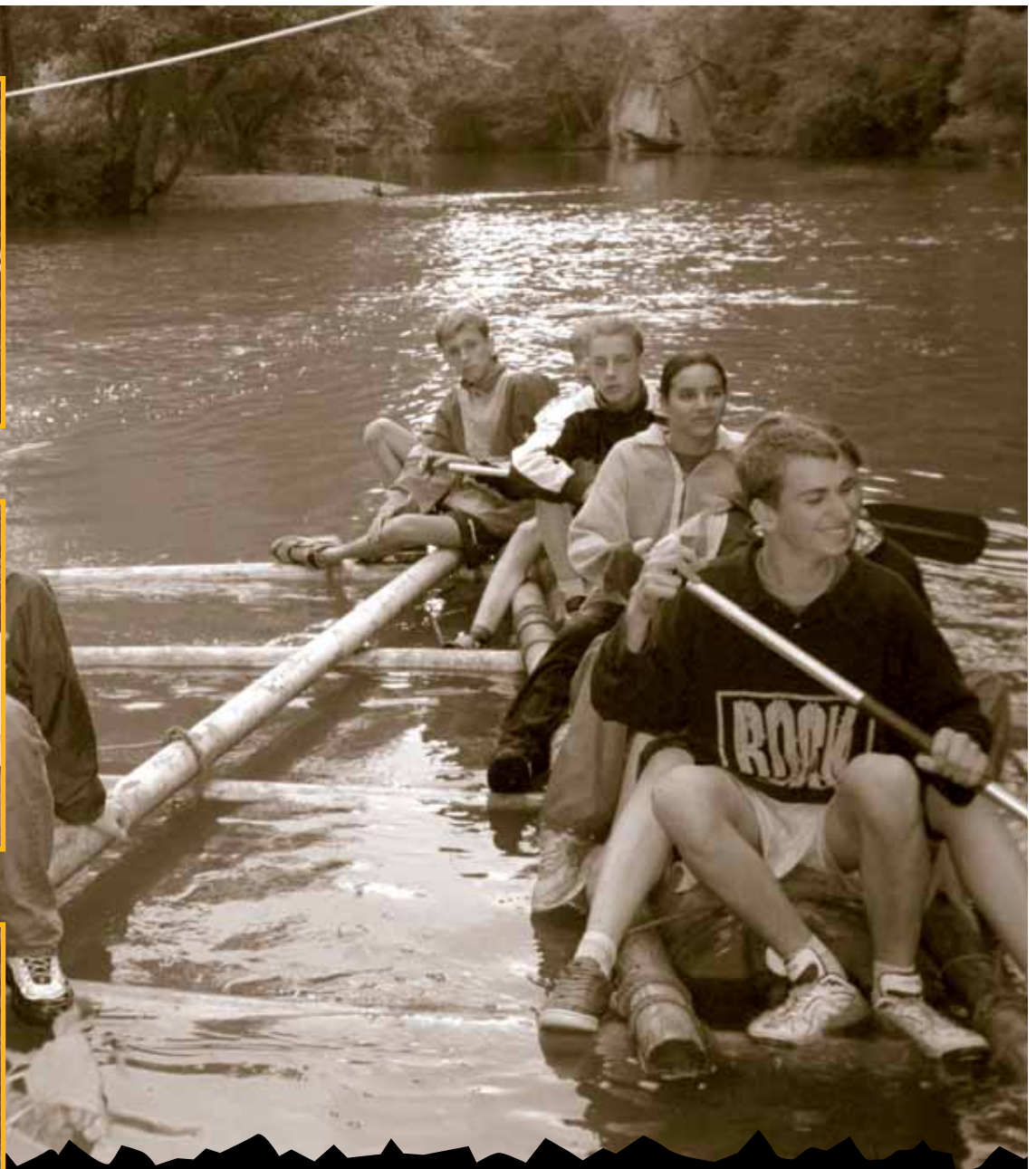
Naam:e-mail:.....

School/Instelling:

Straat/huisnummer:

Plaats/postcode:

Prijs: 75 euro. Alle deelnemers kunnen zich inschrijven bij het Peellandcollege Deurne via elm@ivo-deurne.nl of via de post. Peellandcollege, Postbus 19, 5750 AA Deurne. Het Peellandcollege zal dan een factuur versturen.

Huski

Een begrip in skireizen, groepsreizen en actieve reizen

Het deskundig samenstellen van goede en goedkope reizen voor schoolgroepen vormt een groot deel van ons werk. Onze reizen voldoen aan alle eisen. Meer dan twintig jaar ervaring en een gedegen bedrijfsinfrastructuur staan borg voor hoge kwaliteit. Onze wintersport-groepsreizen zijn een begrip geworden in de Nederlandse onderwijswereld.

Huski is dé onderwijs-specialist bij uitstek, met ondermeer in het outdoor-zomerprogramma een speciaal arrangement voor schoolgroepen: *Een supersurvival in de Ardennen heeft u - all in - voor ca. € 135,- p.p.* Behalve in de Ardennen werken we met groepen door heel Nederland en in de Eifel, Vogezen, Cevennen, Alpen en Pyreneeën. We organiseren kampen en trekkings op gebied van zeilen, kajakken, bergsteigen, raften, sportklimmen en mountainbiken. Huski verzorgt het vervoer, verblijf, gidsen/ instructeurs en de gehele logistiek.

Voor uw komende buitensportweek maken wij graag een offerte.

Bel voor informatie en offerte: 0418 - 575090

Postbus 2040 5300 CA Zaltbommel Fax: 0418 - 575091 www.huski.nl

Opgericht door ANVR en BGR